

K I N A B L A D E T

NUMMER 90 · 2022

丹中杂志

KINAS BUDDHISTISKE DIPLOMATI I SRI LANKA

KINA OG UKRAINE

STJERNEINSTRUKTØREN ZHANG YIMOU

KINABLADET

Kinabladet udgives af
Dansk-Kinesisk Forening.
Medlemmer får tilsendt gratis

REDAKTION

Jørgen Delman
jorgen.delman@hum.ku.dk
Redaktionsgruppe
Kjeld Allan Larsen
Anna Davidsen Buhl
Mette Brøndum
Tage Vosbein

DANSK-KINESISK FORENING

blev stiftet 25. januar 1999.
Dens formål er at være samlingssted
for alle med interesse for Kina samt at
formidle oplysning om Kina.
Vedtægter, indmeldelse og abon-
nementstegning ved henvendelse til
sekretæren.

FORMAND

Kjeld Allan Larsen
kjeld.allan.larsen@gmail.com

SEKRETARIAT

Dansk-Kinesisk Forening
Jannie Ørsted Nielsen
E-mail: sekretariatet@dansk-kinesisk.dk

Merkur Bank 8401 1278623

MEDLEMSKONTINGENT

Enkeltmedlemmer 250 kr.
Parmedlemmer 310 kr.
Pensionister og studerende 150 kr.
Pensionistpar 210 kr.
Kollektivt medlemskab 380 kr.

ISSN 1600-1273
CVR nr 26148391

Hjemmeside: www.dansk-kinesisk.dk

Layout: DGGD

Forside : Stillbillede fra Zhang Yimous
nye film, "Et sekunds lykke", som er
omtalt i artikel inde i bladet
(promo-materiale fra Another World
Entertainment)..

Tryk: Jørn Thomsen Elbo A/S

Med finansiell støtte fra:

S.C. VAN FONDEN

INDHOLD

KINAS BUDDHISTISKE DIPLOMATI Tabita Rosendal om Kinas aktiviteter i Sri Lanka.	3
KINAEKSPERT MED 25 ÅRS ERFARING Jørgen Delman interviewer Kjeld Friis Munkholm.	8
SJÆLDNE JORDARTER OG GRØN OMSTILLING Per Kalvig om de kritiske råstoffer.	12
COVID VIGNETTER Udpluk fra de sociale medier i Kina.	15
DANSKERE I TIANJIN Carsten Boyer Thøgersen anmelder Leif Littrups bog.	16
MUREN I LITTERATUREN Peter Damgaard om spændingerne mellem land og by.	18
STORM OVER STILLEHAVET Simon Rom Gjerø anmelder Peter Harmsens nye bog.	22
MYTEN OM ZHANG YIMOU Zhu Zijiao om Kinas mest kendte filminstruktør.	24
KINA OG UKRAINEKRIGEN Yang Jiang analyserer Kinas position.	27
GRØN URBANISERING I KINA Martin Brandt, Xiaowei Tong og Rasmus Fensholt om forgroening.	30
ARRANGEMENTER 2023 Sæt kryds i kalenderen.	32

Lotus Tower i Colombo – et eksempel på buddhistisk infrastruktur. Under Belt and Road Initiative underskrev Sri Lanka og Kina ‘Lotus Tower agreement’ i 2012 for at bygge det højeste TV-tårn i Sydasiens med China National Electronics Import and Export Corporation (CEIEC) som hovedentreprenør. (Kilde: Xinhua News/Fotograf: Guo Lei).

KINAS BUDDHISTISKE DIPLOMATI I SRI LANKA

AFTABITA ROSENDAL

*KINA BRUGER BUDDHISTISK DIPLOMATI SOM EN MURBRÆKKER
FOR AT FREMME SILKEVEJS-INITIATIVET I SRI LANKA.*

I 2018 fandt et møde sted mellem Cheng Xueyuan, den tidligere kinesiske ambassadør i Sri Lanka, og lederne af de mest indflydelsesrige buddhistiske sekter i landet, patriarken fra Malwatta sekten, Sumangala, og patriarken fra Asgiriya sekten, Gnanarathana. Cheng ville tale om de buddhistiske relationer mellem de to lande og deres fremtidige “gensidige fordelagtige samarbejde”. Mødet kom dog hurtigt til at omhandle Sri Lankas taknemmelig-

hed for Kinas udviklingshjælp til landet, specielt i forhold til investeringerne i to store havneprojekter i Hambantota og Colombo, som er en del af Kinas Silkevejsinitiativ. Men hvorfor blev kinesiske infrastrukturinvesteringer diskuteret med buddhistiske ledere i Sri Lanka?

Religion som blød magt

Det bliver mere og mere normalt at se en sammenblanding af den religiøse og den økonomiske sfære, når man

analyserer Silkevejsinitiativets implementering, specielt i Syd- og Sydøstasien. Den korte forklaring på dette er, at Kina forsøger at portrættere sig som et “generøst” eller “godhjertet” land på den internationale scene for at nedsætte risikoen for kritik af dets politikker.

Kinas Kommunistiske Parti (KKP) prøver at positionere Kina som en fortløbig ven af nationens naboer og partnere gennem brug af “blød magt”, som for

*Der er mere end 6000 buddhistiske klostre og 15.000 munke i Sri Lanka, hvor over 70 procent af befolkningen praktiserer Theravada-buddhismen.
(Kilde: Wikimedia Commons/Fotograf: AntonO)*

eksempel religion. Dette sker blandt andet gennem “strategiske narrativer”, som baseres på “typiske” kinesiske religioner som buddhisme. Målet med de religiøse narrativer og det religiøse diplomati er at fremme gennemførelsen af Silkevejsinitiativet og at bane vejen for fremtidige projekter og investeringer i dybt religiøse lande som Sri Lanka. Processen er dog ikke ensidig. Interessenter i Sri Lanka viser nemlig også vilje til at tage Kinas narrativer til sig for at virkeliggøre egne nationale og internationale mål.

Silkevejsinitiativet i Sri Lanka

Siden præsident Xi Jinpings Silkevejsinitiativ (officielt kaldt “一带一路”, ”ét-bælte-én-vej” på kinesisk, og ”Belt and Road Initiative” på engelsk) blev introduceret i 2013, er Kinas økonomiske tilstedeværelse i Sri Lanka cementeret betydeligt. Silkevejsinitiativet omfatter nu direkte investeringer (FDI), stats sanktionerede lån som støtter specifikke politikker, og direkte gave-

bistand. Det implementeres primært med fokus på projekter associeret med det 21. Århundredes Maritime Silkevej (“21世纪海上丝绸之路”), for eksempel havneprojekterne i og omkring Colombo havn. Med en estimeret pris på 1,4 milliarder USD er havneprojektet i Colombo den største direkte investering i Sri Lankas historie.

Kina er dog ikke det eneste land, som ønsker at øge sin økonomiske indflydelse i Sri Lanka; grundet Sri Lankas strategiske placering i det Indiske Ocean, er flere andre regionale såvel som vestlige magter interesserede i at øge deres tilstedeværelse. Specielt de såkaldte QUAD-lande (Indien, Australien, Japan og USA) har forsøgt at positionere sig stærkere i Sri Lanka for at inddæmme Kinas magt i regionen, og Sri Lanka spiller dermed en central rolle i kampen for indflydelse i det Indiske Ocean samt Stillehavsregionen.

Med Kinas stærke økonomiske fundament, kan man dog undres over,

hvorfor KKP også ønsker at øge landets indflydelse i Sri Lanka gennem buddhistisk diplomati.

Buddhisme og politik i Sri Lanka
Buddhisme spiller en central rolle i Sri Lanka, og i 2016 var omkring 70% af befolkningen buddhister – primært dem som tilhører den singalesiske majoritet. Sri Lankas forfatning foreskriver, at buddhisme skal have den “fremmeste position” og skal promoveres og beskyttes af staten. Derfor skal regeringen rådføre sig med et Buddhistisk Råd, som består af højtstående munke fra landets buddhistiske sekter samt vigtige politikere. Det Buddhistiske Råd er, sammen med resten af den buddhistiske gejstlighed, særdeles indflydelsesrige i Sri Lankas politiske sfære, og deres primære mål er at sikre at regeringens beslutninger privilegerer buddhismens position og fremgang. Både Sri Lankas regering og individuelle medlemmer af parlamentet søger derfor vejledning fra rådet eller gejstligheden, for eksempel når det

gælder udenlandske investeringer eller infrastrukturprojekter, som knytter sig til Silkevejsinitiativet.

Fokus på buddhisme som den “primære religion” for den singalesiske majoritet har dog haft negative konsekvenser for andre etniske og religiøse grupper i landet, såsom tamiler og muslimer. På grund af Sri Lankas problematiske menneskerettighedstilgang, har USA og andre vestlige magter begrænset deres støtte til landet, og potentielle investeringer og samarbejder har været afhængige af tiltag, som skal styrke regeringens gennemsigtighed og kontinuitet i forhold til beslutningsprocesser, lovmæssige forbedringer samt styrkelsen af demokratiske værdier. Indien, som er en af Sri Lankas tætteste samarbejdspartnere og støtter, har fulgt en lignende tilgang og har bibeholdt krav til regeringens retfærdige behandling af det tamilske mindretal.

Det har ført til, at regeringen er afhængig af lande som Kina, der har strategiske interesser i Sri Lanka, men som stiller mere pragmatiske krav i forhold til lån og investeringer. Samtidig har Sri Lanka benyttet en buddhistisk udenrigspolitik for at mindske kritikken af landets håndtering af menneskerettigheder. For at sikre lån fra forskellige lande og regionale magter på samme tid, satser Sri Lanka på at opretholde en officiel “neutralitets-politik”. Regeringen forsøger derudover at bibeholde såkaldte “Kalyāṇa-mitta”-relationer med andre lande. Kalyāṇa-mitta (-mitra) er et buddhistisk koncept som refererer til “spirituelt venskab” i det buddhistiske samfund og forudsætter, at ens ven er god, sømmelig og vis. Men hvor passer Kina ind?

Kinas buddhistiske diplomati

KKP opretholder hård politisk kontrol med alle religioner, inklusiv buddhisme, inden for Kinas egne grænser. Alle religiøse ledere skal følge partiets lederskab og arbejde på at fremme “socialisme med kinesiske karakteristika”. Uden for Kinas grænser forsøger partiet dog at sprede et positivt budskab omkring dets religiøse politikker for at beholde eller forstærke sine relationer med lande, der identificerer sig med forskellige religioner. Dermed understøttes Kinas udenrigspolitiske

mål som Silkevejsinitiativet i stigende grad af religion som “blød magt” for at overbevise andre lande om at støtte kinesiske interesser, uden at Kina behøver ty til tvang.

Silkevejsinitiativets promovning har fra starten været bundet op på konceptet om at skabe “ét samfund med én fælles skæbne” (人类命运共同体), som skal sikre Kina fredelige omgivelser – til støtte for landets fortsatte opstigning på den internationale scene. Det sker blandt andet gennem såkaldte “menneske-til-menneske” bånd. Disse skal sikre offentlig støtte til Silkevejsinitiativets implementering gennem udvekslinger af kultur, uddannelse og mennesker. De skal desuden opbygge tillid og forbedre synet på Kina i værtslande, hvor Silkevejsinitiativet implementeres og dermed sikre et stærkt samarbejdsgrundlag. Den spirituelle dimension af disse “menneske-til-menneske” udvekslinger er essentiel, fordi mange af Kinas nabolande fortsat er meget religiøse.

Kina benytter derfor i stigende grad kultur, værdier og verdensopfattelse i sin tilgang til at forfølge sine strategiske mål, og buddhisme benyttes i Silkevejsinitiativets-lande hvor majoriteten af befolkningen er buddhister. Det gælder i særdeleshed i lande som Sri Lanka, som også er økonomisk afhængige af Kinas hjælp.

Aktører

De kinesiske aktører omfatter først og fremmest KKP, herunder den Forenede Fronts Arbejdsafdeling (中共中央统一战线工作部 / FFAA), som er en vigtig bestanddel af KKP's centrale magtapparat. Mange kinesiske ambassadører i Sydasiens, inklusiv i Sri Lanka, har arbejdet i FFAA, og under Xi Jinping er FFAA kørt i stilling til at støtte udrulningen af Silkevejsinitiativet. Dette inkluderer organisationer under FFAAs kontrol, såsom den Kinesiske Buddhistiske Forening (中国佛教协会 / KBF). KBF blev grundlagt i 1953, og foreningens formål er at kontrollere buddhismen i Kina og at sikre, at den understøtter KKP's magt og legitimitet. Siden 2018 er KBF blevet superviseret af Statsadministrationen for Religiøse Affærer (国家宗教事务局 / SARA). Både KBF og SARA har eksplicit forbundet buddhisme og Silkevejsinitiativet, og

templer samt buddhistiske grupper er blevet bedt om at følge Silkevejsinitiativets politik.

En anden central del af FFAA, den Nationale Komite for det Kinesiske Folks Politiske Konsultative Konference (中国人民政治协商会议 / KFPKK), fremmer Kinas strategiske interesser gennem brug af aktører, som ikke normalt inkluderes direkte i KKP's arbejde. I Kina er politik og religion altså gensidigt konstituerende; religiøse ledere er ofte partimedlemmer, og de må følge KKP's politik.

Andre kinesiske aktører bidrager også til at formidle partiets narrativer operationelt, såsom diverse ministerier i den kinesiske regering, embedsmænd (herunder ambassadeansatte), kinesiske medier, samt altså religiøse ledere og organisationer. Bortset fra KKP's matcher aktørerne i Sri Lanka de kinesiske aktører, ikke mindst selve gejstligheden, inklusive munke på alle niveauer inden for de buddhistiske organisationer, troende såvel som ikke-troende.

Buddhistiske aktiviteter

Kinas buddhistiske diplomati benytter højststående besøg (statsbesøg, diplomatiske begivenheder), afholdelse af religiøse begivenheder samt ceremonier med fokus på udvekslingen af gaver eller donationer. Blandt andet har indflydelsesrige munke i Sri Lankas regering modtaget kinesiske donationer, for eksempel omkring valget i 2015, hvor Mahinda Rajapaksas kampagne modtog donationer på over 7.6 millioner USD. Donationen kom fra en kinesisk statsejet virksomhed, China Harbour Engineering Company (CHEC), som primært er aktiv i etableringen af havneprojektet i Colombo. 38.000 af de 7.6 millioner USD gik til en buddhistisk munk, som støttede Rajapaksas regering. Rajapaksa tabte valget, men flere samarbejdsaftaler blev underskrevet mellem buddhistiske templer i Kina og Sri Lanka med henblik på at “yde nye bidrag til buddhisme og menneske-til-menneske udvekslinger mellem de to lande”.

Kinas buddhistiske narrativer

De fleste kinesiske udmeldinger fokuserer på at mindes de historiske buddhistiske bånd mellem Kina og Sri Lanka, deres delte buddhistiske skæbne samt

I fortiden spredtes buddhismen langs Silkevejen. Her ser vi en centralasiatisk munk (blå-øjet), som underviser en østasiatisk munk. Billedet er fra en fresko i Bezelik Tusinde Buddhaers Hule fra det 9. århundrede.

(Kilde: Chotscho: Facsimile Reproduction of Important Findings of the First Royal Prussian Expedition to Turfan in East Turkistan. (Public Domain)).

vigtigheden af deres fælles buddhistiske værdier og de buddhistiske samarbejder imellem dem. Fraser som “årtusinders venskab” (千年有意), “årtusinders buddhistiske skæbne” (千年佛缘) og “dybt følt traditionelt venskab” (深厚的传统友谊) går igen i mange tekster.

Mange af Sri Lankas udmeldinger kopierer Kinas narrativer og refererer til Kina som en betroet, pålidelig al-

liet. Relationerne mellem Kina og Sri Lanka siges at være “tidløse”, og Kina fremhæves som en “uvurderlig” og “evig” ven. Sri Lankas udmeldinger benytter i stigende grad kinesiske udtryk såsom “menneske-til-menneske bånd” og “årtusinders venskab”.

De mest centrale udmeldinger omhandler Kinas brug af buddhistisk diplomati til at fremme Silkevejsinitiativ-

vets implementering. Officielle kinesiske udmeldinger forklarer den vigtige rolle, som buddhistiske udvekslinger har spillet for at styrke handlen mellem de to lande, ligesom det ofte fremhæves, at det “endeløse venskab” mellem Kina og Sri Lanka har været forbundet af både buddhisme og handel. Det fremhæves desuden, at buddhisme er en central bestanddel af samarbejdet under Silkevejsinitiativet.

Igen reproducerer Sri Lankas udmeldinger Kinas diskurs. Kinas støtte med investeringer og infrastrukturprojekter fremhæves i forhold til både Silkevejsinitiativet og buddhisme, og det tætte samarbejde mellem medlemmer af gejstligheden i begge lande bruges til at understrege Kinas oprigtige intentioner om at hjælpe Sri Lanka – og til at sætte fokus på de fordele, relationerne mellem de buddhistiske segmenter har bragt til Sri Lankas gejstlighed. Sri Lankas udmeldinger portrætterer Kina som en “buddhistisk samarbejdspartner” og henviser til, at de to lande deler et “spirituelt venskab”.

Overordnet forsøger Kinas narrativer at etablere en diskurs omkring det fortsatte buddhistiske samarbejde mellem de to lande som en forudsætning for etableringen af en “harmonisk buddhistisk verden”, og Silkevejsinitiativet fremhæves som en grundsten i at styrke Sri Lankas udvikling og “lyse fremtid” – samt, med tiden, verdensfred.

Hvorfor er det interessant?

Kinas fremmarch på den internationale scene har resulteret i nye udfordringer for KKP’s “blød magt” strategi, fordi landets image i det internationale system i stigende grad afhænger af, hvordan Kinas opstigning skal forstås. Kina formidler narrativer omkring en ny verdensorden, som andre lande skal acceptere – en strategi, der er essentiel for at vinde international accept for, at Kina bliver en førende verdensmagt i konkurrence med USA. Under Xi Jinping har fokus i endnu højere grad været på at udnytte religiøse og kulturelle traditioner for at styrke KKP’s legitimitet, og han har forbundet disse “blød magt” redskaber til sine egne signaturkoncepter såsom den “kinesiske drøm” (中国梦).

Derfor fremmanes Kinas strategiske narrativer i Sri Lanka på to dimensioner. På den ene side står det internationale system (domineret af vesten), med imperialistiske magter som USA, der er ligeglade med og ikke deler de samme overbevisninger som det Globale Syd. På den anden side er der Kinas samhörige verden, hvor Kina har fredelige intentioner baseret på og i overensstemmelse med buddhistiske læresætninger og praksisser, og hvor Sri

Lanka anerkender Kinas uegennyttige tilgang.

Disse fortællinger minder om dem, som promoveres for at sikre KKP’s interne og eksterne legitimitet. Kinas kortsigtede mål kan altså forstås som, at KKP benytter buddhistiske narrativer for at sikre fremgangen for projekter, investeringer og lån under Silkevejsinitiativet, samtidig med at kritikken af disse bidrag minimeres. De langsigtede mål omhandler Kinas eksterne omdømme og legitimitet i både Sri Lanka og det internationale system.

KKP forsøger, med andre ord, at sikre samarbejde og opnå fortsat politisk støtte. Men Kinas buddhistiske narrativer og diskursive magt kan selvfølgelig ikke stå alene. Narrativerne knytter sig til omfattende materielle investeringer, både i og uden for Silkevejsinitiativets ramme.

Fremtidige udfordringer

Modtagelsen af Kinas buddhistiske narrativer i Sri Lanka ser umiddelbart ud til at have været succesfuld. Men hvad er Sri Lankas motivation for at acceptere og reproducere Kinas narrativer? For Sri Lankas regering kan buddhismens “dække” være en nem vej til at sikre støtte til at opnå lån og investeringer fra Kina for at hjælpe Sri Lankas haltende økonomi. Sri Lankas regering har brug for at forsikre offentligheden om, at investeringer er livsnødvendige for landet, og at Kina er en samarbejdspartner som man kan stole på. Den delte buddhistiske historik og de delte buddhistiske værdier gør det altså nemmere at vinde støtte for relationen til Kina hos eliten, gejstligheden og offentligheden. I forhold til mere langsigtede mål ser vi dog, at Sri Lanka forfægter “politisk uafhængighed”, og at regeringen benytter buddhisme i sin udenrigspolitik for at øge chancerne for at modtage lån og bistand fra andre lande.

Selvom visse grupper i Sri Lanka umiddelbart ser ud til at acceptere og reproducere Kinas narrativer, kan KKP nemt komme i modvind, hvis de buddhistiske narrativer bliver anset for at være utroværdige eller selvmodsigende. Det vil kunne skade deres modtagelse og Kinas overordnede “image”, og det kan slå skår i de bilaterale relationer

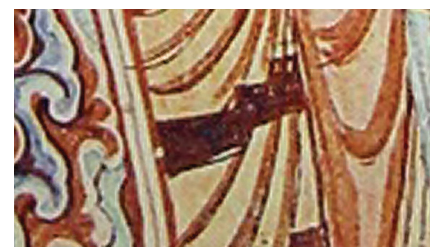
mellem landene. Kinas buddhistiske narrativer bliver allerede kritiserede af vestlige kritikere, for selvom Kina definerer sig som en ateistisk stat, benytter KKP alligevel religiøse ressourcer til at styrke Silkevejsinitiativet, samtidig med at Kinas etniske og religiøse minoriteter undertrykkes. Dette ser ikke ud til at ville ændre sig foreløbigt.

Åbner diplomati døren?

Kinas buddhistiske diplomati har utvivlsomt bidraget til at fremme Silkevejsinitiativets implementering i Sri Lanka, i overensstemmelse med Kinas strategiske mål. Samtidig har Sri Lanka vist selvstændighed ved at benytte Kinas narrativer til at fremme egne interesser. Det er dog for tidligt at spå om, hvorvidt Sri Lankas nyeste regering under præsident Ranil Wickremesinghe og premierminister Dinesh Gunawardena vil fortsætte med at stå ved Kinas buddhistiske visioner. De har dog begge haft tætte relationer til KKP i mange år, de er begge buddhister, og de er allerede i færd med at styrke deres bånd til den buddhistiske gejstlighed i Sri Lanka.

KKP’s brug af buddhistisk diplomati til at fremme Silkevejsinitiativets implementering og udviklingen af relationer med Kinas religiøse nabolande har vist sig at have stor betydning for accepten af Kina som udviklingspartner. KKP promoverer derfor i stigende grad Silkevejsinitiativet gennem religiøse narrativer og religiøst diplomati for at afbøde kritik og for at styrke forfølgelsen af kinesiske interesser og positionering i det internationale system.

Denne artikel bygger på en forskningsartikel af Tabita Rosendal: “China’s Buddhist strategic narratives in Sri Lanka – benefits and Buddhism?”, udgivet i The Pacific Review i september 2022.

Tabita Rosendal er ph.d.-studerende på Centrum för Öst- och Sydöstenstudier (CÖS) ved Lund Universitet i Sverige og affilieret med Nordisk Institut for Asienstudier (NIAS) på Københavns Universitet.

Kjeld på arbejde. (Foto: Kjeld Friis Munkholm, privat).

KINAEKSPERT MED 25 ÅRS PRAKTISK ERHVERVSERFARING I KINA

AF JØRGEN DELMAN

INTERVIEW: KJELD FRIIS MUNKHOLM HAR MERE KINA UNDER NEGLENE END DE FLESTE DANSKE ERHVERVSFOLK. HAN HAR ARBEJDET BÅDE PÅ GULVET OG I BESTYRELSESLOKALER I KINA OG HAR SENEST OPLEVET SHANGHAI UNDER LOCKDOWN.

Hvorfor kom du til Kina oprindeligt?

Mit liv med Kina startede i 1994-1996, hvor det tidligere Jacob Holm & Sønner i Varde, som senere blev til Danaklon A/S og endelig til FiberVisions A/S, besluttede at bygge fabrik i Suzhou i Kina. Jeg var på det tidspunkt ansat i deres afdeling for forskning og udvikling. Firmaet besluttede, at fire

udvalgte kinesere skulle inviteres til Varde for at blive trænet i både fremstilling af fibre til hygiejneindustrien og ligeledes i fremstilling af nonwoven. På grund af mine personlige kompetencer samt mine erfaringer med både processer og produkter blev jeg valgt til at være en af nøglepersonerne, som skulle forestå træningen af de kinesiske medarbejdere over en periode på seks måneder. Da vi var færdige i

Varde, drog vi alle til Suzhou i Jiangsu provinsen for at deltage i opsætningen af både fiber- og karteanlæg til henholdsvis fremstilling af hygiejnefibre og nonwoven. Sammen med vores tyske maskinleverandører installerede vi hen over 1996 alt produktionsudstyr, og trænede vore procesoperatører og kvalitetspersonale, inden vi overdrog produktionsledelsen til de fire udvalgte kinesere, som havde været i Varde.

Kjeld Friis Munkholm startede som lærling hos DLG i Svindbæk i 1979. Han gik senere over i vin-
dueindustrien hos VELUX, som er en del af VKR Holding. Over tid er der suppleret med en del forskellige uddannelsesforløb. Han tog til Kina i 1996, igen i 1998 og har boet der lige siden. Efter en tid som job-instruktør og senere som teknisk direktør hos Shanghai Phoenix Nonwoven, i QingPu Distrikt, Shanghai, har han skiftet mellem ansættelser og freelance konsulentopgaver i flere kinesiske storbyer inden for forskellige brancher. Kjeld har meget ledelseserfaring såvel som bestyrelseserfaring fra virksomheder i Kina. Gennem sin karriere har han været nede i dybt specialiserede industrielle processer, sourcing, salg, markedsundersøgelser, ledelse og HR. I dag er han selvstændig ejer af Munkholm & Zhang Consulting, som blev oprettet i 2020, og der arbejdes ud af Shanghai.

Hvorfor er du blevet i Kina lige siden?

Den væsentligste årsag er, at jeg mødte min kone Jenny (Zhang Ya Shen) ved årsskiftet 1998-99. Vi blev gift i 2003 og har tre børn. Jenny havde allerede en 4-årig datter, Zhang Sisi, da vi mødtes. Sisi blev mit første barn. Jeg har ikke officielt adopteret hende, men jeg betragter hende helt og aldeles som min datter. I dag er Sisi 27 år og har taget en bachelor i økonomi, samt en Master i marketing i Madrid, hvor hun opholdt sig i ca. 5 år. Hun er flydende i spansk, engelsk og naturligvis kinesisk, som er hendes modersmål. Hun forstår desuden en del dansk.

Udover Sisi har vi Marcus, som er 16 år og i gang med High School på Hua-dong Kangqiao International School, der ligger ved Huaqiao, i Jiangsu Provinsen. Endelig har vi Lucas, som er 13 år gammel. Han er i gang med Middle School, i Qingpu i Shanghai, hvor vi har boet de seneste 12 år. Desværre fik Lucas konstateret lymfekræft i august 2020, og han har været igennem en lang og krævende behandling. Behand-

lingen går godt og forventes afsluttet i november 2022.

Jeg har haft mange spændende jobs undervejs i en utrolig interessant og vibrerende periode i kinesisk historie. Udviklingen har virkelig pirret mine professionelle interesser, hvor jeg hele tiden har skullet udvikle mig for at være med. I de senere år har jeg især haft fokus på mulighederne i grønne energier, som vind, sol og vand. Jeg møder hele tiden interessante mennesker, både lokale og herboende udlændinge, og det er bestemt også en vigtig faktor for, hvorfor jeg er glad for at være i Kina. I min optik er Kina og landets kultur utrolig spændende. Undervejs er jeg også blevet dybt interesseret i kinesisk politik. Jeg har gennem årene læst en mængde bøger som handler om Kina og menneskene som lever i Riget i Midten. Det drejer sig både om bøger der beskriver dagliglivet i landet ligesom nogle har handlet om udlændinge i Kina gennem historien og ikke mindst har jeg været omkring ”The Private Life of Chairman Mao” af Mao Zedongs livlæge, Li Zhisui, en bog som jeg kun kan anbefale.

Besøg til historiske steder i Kina er også noget, vi dyrker i familien. Xi’an, Nanjing, Beijing, Suzhou og ikke at forglemme Shanghai, som spiller en stor rolle, da det er her, vi har tilbragt den overvejende del af tiden i Kina, nok qua det faktum at min kone er lokal.

Hvad har Kinas udvikling betydet for dit arbejde?

Siden Deng Xiaoping gennemførte de første spæde reformer fra cirka 1980 og frem til i dag, altså omkring 42 år, har Kinas udvikling svaret til det, vi i Europa betegner som den industrielle revolution. Den varede cirka 100 år. Teknologisk var der jo en mængde, Kina kunne adoptere fra Vesten, og det har gjort, at Kina tog kvantespring. Den noget større udfordring har givetvis været at få befolkningen til at kapere den helt enorme fart, der har været på.

Udviklingstempoet i Kina har naturligvis betydet, at jeg som person også har

været nødt til at holde mig på forkant med de trends, som udviklingen har bragt med sig, det vil sige være skarp, holde mig orienteret og være omstillingsparat.

Først og fremmest gennemføres træning overhovedet ikke på samme måde som tidligere, i 1996 var tålmodighed og forklar-og-vis princippet virkelig i højsædet. I dag er kinesiske medarbejdere på et utroligt højt niveau. Især den teoretiske viden ligger højt, så medarbejderne er i langt højere grad på med det samme. Inden for ledelse har Kina også udviklet sig enormt. I dag skal du enten have en kæmpe Kina-erfaring eller være lokal for at kunne gøre dig gældende i det yderst konkurrenceprægede forretningsmiljø, som vi har.

Når det handler om sourcing fra Kina, så er omkostningerne steget betragteligt, fragt er blevet virkeligt dyrt, og der er derfor et behov for spredning af risiko. Det vil sige, at firmaerne må fokusere på andre markeder og ikke kun på Kina.

Salg i Kina har også ændret sig. Importerede produkter bliver mødt med ekstremt høje forventninger, og service skal være helt på højde med kinesiske virksomheders standarder og være til rådighed her og nu. Konkurrencen fra lokale leverandører er virkelig hård. De er på et langt stærkere kvalitetsniveau end for blot ti år siden. Samtidig har de kinesiske virksomheder et lavere omkostningsniveau, og det er lettere for dem at drive forretning og holde omkostningerne nede end for de fleste udenlandske virksomheder her. Hvad er målet med dit nye firma?

Munkholm & Zhang Consulting blev etableret i 2020 og er trods navnet

Nonwoven er et tyndt flor af polypropylen fibre, der er blevet kartet i et specielt karte-anlæg. Nonwoven anvendes som det lag i bleer og bind, der distribuerer væske ensartet over absorberende lag nedenunder. Mange af FiberVisions kunder fremstiller produktet til anvendelse i bleer og hygiejnebind.

Kjeld og børnene, Marcus, Lucas, Sisi. (Foto: Kjeld Friis Munkholm, privat).

et enkeltmandsfirma og skal forblive sådan. Navnet Zhang kommer ind fordi begge vores sønner hedder Zhang Munkholm og jeg ønsker de kan blive partnere eller helt tage over engang, hvis de ønsker det. Til den tid, og hvis de altså vil, er firmaet forhåbentligt veletableret og kendt i markedet.

Grunden til jeg startede firmaet, var faktisk COVID, som jo gjorde det næsten umuligt for vestlige virksomheder at rejse til Kina, i hvert fald blev det pludselig meget besværligt, og det er det stadig. Dog havde jeg også et ønske om at kapitalisere på den store erfaring og viden, som jeg har opbygget gennem alle årene i Kina. Med dette skridt er jeg blevet herre i eget hus og kan frit planlægge min tid, når blot jeg sørger for, at mine kunder får leveret det, vi har aftalt.

Kunderne er fortrinsvis, men ikke kun, skandinaviske virksomheder med engagement i Kina. Under COVID19 har vi hjulpet dem med at støtte op omkring deres aktiviteter i Kina. Det kan være i form af førstegangsbesøg som en potentiel leverandør, kontinuerlig opfølgning hos eksisterende leverandører, gennemførelse af audit, inspektion af produkter inden afskibning fra fabrikken, forhandling af priser og kontrakter med mere.

KJELDS GUIDE TIL AT AGERE I KINA

For at undgå fatale fejltagelser, har jeg nogle råd til, hvad der er nødvendigt for at bygge bro over de kulturelle forskelle:

- 1) Lær et minimum af kinesisk sprog. Det giver respekt og viser, at man interesserer sig for Kina. Jo mere man kan, jo mere respekt får man.
- 2) Betragt dig selv som gæst i Kina og glem det aldrig. Jeg har hørt utallige expats brokke sig over mangt og

meget gennem årene og har faktisk sagt til nogle af de værste: "Hvorfor rejser du ikke hjem, hvis det virkelig er så slemt?"

- 3) Vær åben, venlig og inkluderende.
- 4) Vis generel interesse for Kina.
- 5) Vælg samtaleemner med omhu, men vær ikke bange for en politisk samtale i det rette forum.

Samtidig fokuserer jeg nu på at servicere inden for mine kerneområder sol, vind, vand, energilagring og miljø, men kan naturligvis også tage opgaver indenfor andre områder qua den brede erfaring, jeg har.

Er det blevet anderledes at drive virksomhed i Kina?

Ubetinget ja! Det skyldes den generelle udvikling og blandt andet det faktum, at der er højere krav til involvering af lokale myndigheder i udenlandsk ejede virksomheder. Der er også en stærkere og mere kvalificeret lokal konkurrence. Markedet er ikke mere så interesseret

i udenlandske luksusbrands, og kommunistpartiet ønsker også at være med, samtidig med at der foregår en tættere og mere detaljeret overvågning af udenlandsk investerede virksomheder.

Der er ikke helt den samme status i at arbejde for et udenlandsk firma som før, og det gør det nogle gange vanskeligt at tiltrække de nødvendige kompetencer. Tidligere var "mere i løn" en afgørende faktor for at fastholde gode medarbejdere, men det er meget sværere nu, fordi der er mange interessante jobs også i lokale virksomheder. Samtidig betyder den stigende nationalisme i Kina måske også, at det ikke er så eftertragtet at arbejde for udenlandske arbejdsgivere.

Kjeld til bryllup. (Foto: Kjeld Friis Munkholm, privat).

Har det tværkulturelle felt ændret sig?

Den mest markante ændring er, at Kina og den kinesiske befolkning har flyttet sig meget, uddannelsesmæssigt og i egen selvforståelse. Da jeg ankom for anden gang i 1998, var folks viden om Vesten og vestlige forhold utroligt begrænset. I dag har vi en helt anden situation. Selv om du sagtens kan møde fordomme og forudindtagethed, så har de yngre generationer med et vist niveau af uddannelse en rimelig bred og i nogle tilfælde dyb viden om forhold uden for Kina.

Internettet spiller naturligvis en stor rolle. Men der er også mange af de unge fra middelklassen og op, der har taget en uddannelse i udlandet og dermed tilegnet sig forståelse af kulturen i andre lande. Dog skal vi ikke være blinde for, at der også er mange, der selvom de har studeret i udlandet - ikke bruger stor energi på at indleve sig i den fremmede kultur, men snarere ser frem til, at de kan vende tilbage til Kina.

Har du oplevet fatale tværkulturelle fejltagelser?

Nej, egentligt aldrig noget fatalt i arbejdsmæssig sammenhæng! Der har naturligvis været situationer, hvor jeg

klart har fornemmet, der var store kulturelle forskelle. Personligt har jeg altid forsøgt at være virkelig åben og objektiv i forhold til forskellighed. Jeg har altid opfattet mig selv som gæst i Kina. Jeg tror det faktum, at jeg mødte min kone tidligt i min tilværelse herude, har betydet, at jeg har en helt anden vinkel på de kulturelle forskelle, end mange andre udlændinge i Kina har.

Jeg har set og oplevet kinesiske familier indefra, på godt og ondt. Jeg har deltaget i utallige familiefester, som bryllup, fejring af barnets første 100 dage og fødselsdage. Ligeledes har jeg på tæt hold oplevet fødsler, børnehaver, skoler - nationale som internationale, og jeg har ofte deltaget i forældremøder uden min kones deltagelse, til stor forundring for de lokale forældre. Det har givet en god ballast, som jeg har kunnet tage med mig i professionel sammenhæng, da jeg har haft en god forståelse for, hvad det vil sige at være kineser i dagens Kina.

Hvilke udfordringer har I oplevet i Shanghai under COVID19?

Det har været en meget speciel, trist og i politisk perspektiv næsten uhyggelig oplevelse at være i Shanghai under lockdown-perioden. Der er ingen tvivl om, at magten i landet sidder i Beijing, og den er stærkere, end man måske i

dagligdagen har oplevet indtil denne lockdown.

Jeg mener, situationen formentligt kunne have været klaret med strengere krav til vaccination af alle befolkningsgrupper inklusive de ældste, og en supporterende import af udenlandsk vaccine havde formentligt også været befordrende. Det ville formentligt have været tilstrækkeligt effektivt til at undgå massedød, ligesom det økonomisk og ikke mindst menneskeligt havde været en "bedre" løsning.

Vi fik på et tidspunkt tilladelse til at tage på hospitalet med vores yngste, Lucas, for at han kunne få kemobehandling, og det var en næsten traumatisk oplevelse at køre i de tomme gader i Shanghai, på vej til hospitalet. Shanghai er en by, der normalt aldrig sover, men nu var den virkelig gået til ro.

I begyndelsen af lockdown-perioden var der store problemer med logistikken i relation til fødevarer, men det betød blot, at befolkningen rykkede tættere sammen i bussen og hjalp hinanden i stort og småt. Det oplevede vi en del af i vores compound, hvor naboer og genboer delte, hvad de nu mente, de kunne undvære lidt af - det var dejligt at opleve den form for sammenhold.

SJÆLDNE JORDARTER, KINA OG VESTENS GRØNNE OMSTILLING

AF PER KALVIG

DER ER INGEN MANGEL PÅ SJÆLDNE JORDARTER, MEN KINAS DOMINANS PÅ OMRÅDET FÅR VESTEN TIL AT REAGERE.

Adgang til mineralske råstoffer har altid været en forudsætning for civilisationers historiske udvikling og betydningen er i industrialiseringens tid vokset eksponentielt. I 1968 satte Club of Rome, med bogen *Limits of Growth*, fokus på forbruget af de mineralske råstoffer, og mente, at der ville opstå geologiske mangelsituationer, som konsekvens af det hurtigt voksende forbrug. Kort tid efter, i 1973, opstod den såkaldte 'oliekrise', og utilstrækkelige geologiske reserver blev udråbt som årsag til krisen. Senere analyser, viste dog at krisen skyldtes strukturelle sårbarheder i forsyningskæderne.

Det var i de fede år, hvor der var masser af minedrift og olieudvinding i Vesten, som sammen med importerede råstoffer blev forarbejdet i Vesten og indgik i egne forsyningskæder, med stor værditilvækst, mange arbejdspladser, og høj forsyningsikkerhed til følge. Trods det stigende forbrug opstod der ikke geologiske mangelsituationer. Der blev fundet stort set lige så store nye forekomster, som der blev udnyttet. Men i 90'erne begyndte Vesten at udflytte de råstoffrembringende og forarbejdende industrier, da det blev set som en win-win situation – varerne kunne produceres billigere og miljøudfordringerne forsvandt. Eller i hvert fald lå de ikke i vores baghave. En betydelig del af industrierne blev flyttet til Asien og især til Kina.

Med udflytningen ændredes den vestlige industristruktur fra at omfatte komplette forsyningskæder af vigtige mineralske råstoffer, til i højere grad at omfatte de nedre dele af kæderne, som forsimplet sagt, udgøres af de industrier som samler råstofbaserede komponenter til varer, der kan afsættes både i Vesten og på fjernere eksportmarkeder. Kina forstod at omsætte denne arbejdsfordeling til egen fordel og udvikle landets råstofforarbejdende industrier og komplette forsyningskæder, så de dermed især kunne forsyne Kinas hurtigt voksende industrielle sektorer og opnå både infrastrukturelle- og økonomiske fordele. Følggevirkningen blev, at store dele af Vestens mine- og råstofforarbejdende industrier lukkede og slukkede. Dermed blev Vesten forsyningsmæssigt sårbar.

Kritiske råstoffer

I EU blev denne sårbarhed officielt erkendt i 2008, med Kommissionens Raw Materials Initiative, og i 2011 kom den første analyse af sårbarheden, som viste, at for 14 mineralske råstoffer, var der den uheldige kombination, at de både havde stor økonomisk/industriel betydning og samtidigt var forsyningsmæssigt udfordret. Sådanne råstoffer kaldes ofte 'kritiske råstoffer'. Flere af de råstoffer, der var på EU's liste over kritiske råstoffer i 2011, var allerede på dette tidspunkt råstoffer, som blev anvendt af de industrier, der i dag går under betegnelsen 'de grønne industrier'.

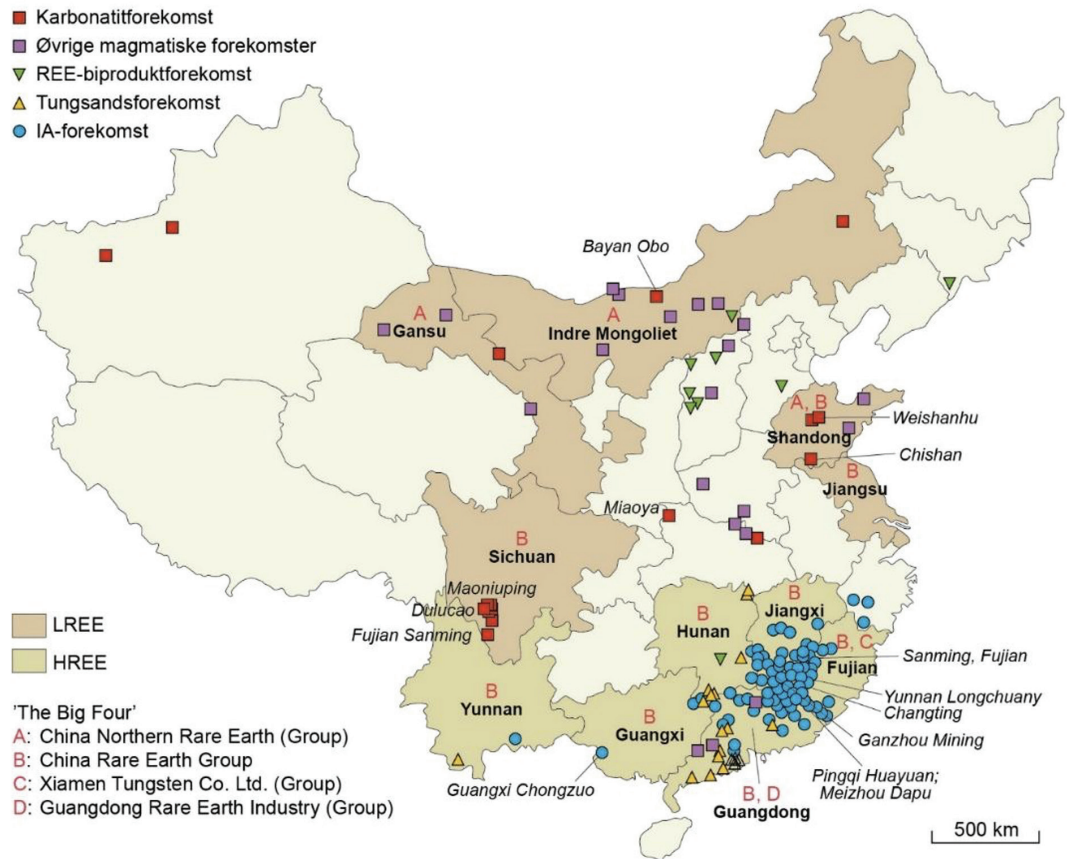
EU Kommissionen har siden udarbejdet opfølgende rapporter over EU's kritiske råstoffer i henholdsvis 2014, 2017, 2020, og en ny er under udarbejdelse for publicering i 2023. Tilsvarende analyser er foretaget af USA, Japan og Kina. EU har desuden lavet en række handlingsplaner og afsat midler til at reducere disse forsyningsrisici. I ingen tilfælde kan årsagerne til kritikaliteten knyttes til en global geologisk mangelsituation, men er alene forårsaget af strukturelle forhold i forsyningskæderne. I erkendelse af at mangelsituationerne kan få betydelige samfundsmæssige konsekvenser, herunder ikke mindst forsinke den grønne omstilling, og desuden rummer potentialet til alvorlige storpolitiske konflikter, er forsyningsudfordringerne for de mineralske råstoffer rykket op på højt niveau på de nationale og internationale politiske agendaer. Trods en lang række politiske initiativer i EU og flere vestlige lande, er antallet af kritiske råstoffer dog stigende og blev af EU i 2020 opgjort til 30 forskellige råstoffer.

Med udgangspunkt i den råstofgruppe, der kaldes 'de sjældne jordartsmetaller' (Rare Earth Elements (REE)), vil jeg prøve at beskrive nogle af de vanskeligheder, de Vestlige planer for hjemtagning af udvalgte forsyningskæder står over for. EU-Kommissionen vurderer i alle deres rapporter de sjældne jordartsmetaller, som værende de mest kritiske råstoffer.

Kinas betydeligste REE-provinser

De vigtigste provinser i Kina, hvor The Big Four-konsortierne bryder og forarbejder sjældne jordartsmetaller.

(Kilde: Per Kalvig: "Sjældne jordartsmetaller (REE). Forekomster, forarbejdning, forbrug, forsyning og forventninger". MiMa rapport februar 2021.)

Baseret på www.metalevents.com (2016); Xie et al. 2019; The Rare Earth Observer (Jan. 2022)

De sjældne jordartsmetaller

Betegnelsen 'sjældne jordartsmetaller' er et paradoks, fordi de hverken er sjældne eller jordarter – men derimod 17 metaliske grundstoffer med nært beslægtede kemiske og fysiske egenskaber. I geologisk forstand er der nogenlunde lige så højt indhold af sjældne jordartsmetaller i Jordens skorpe, som af f.eks. bly og tin.

De har været anvendt industrielt siden begyndelsen af 1900-tallet, hvor nogle af gruppens grundstoffer især blev brugt til farvning af glas, til gaslamper, samt til visse metallegeringer. I 1950'erne blev de især brugt til katalytiske processer i olieindustrien, og i takt med datateknologiens udvikling blev de i stigende omfang brugt som fosforescenser til computerskærme. I 1970'erne blev der desuden udviklet nye magnettyper, som pga. deres indhold af nogle af de sjældne jordartsmetaller kunne laves særligt stærke, og derfor kunne gøres mindre, hvilket øger anvendelsesmulighederne. I de seneste ti år skyldes væksten især udviklingen i magnetmarkedet til vindmøller og biler, som især efterspørger følgende fire sjældne jordartsmetaller: neodymium,

praseodymium, dysprosium og terbium. Investorerne i nye mineprojekter har derfor særligt fokus på malmens indhold af netop disse fire nøgleråstoffer. Den hurtigt voksende efterspørgslen på næsten alle anvendelsesområder har medført, at den globale produktion er vokset fra omkring 70.000 ton i år 2000 til ca. 250.000 ton i 2020.

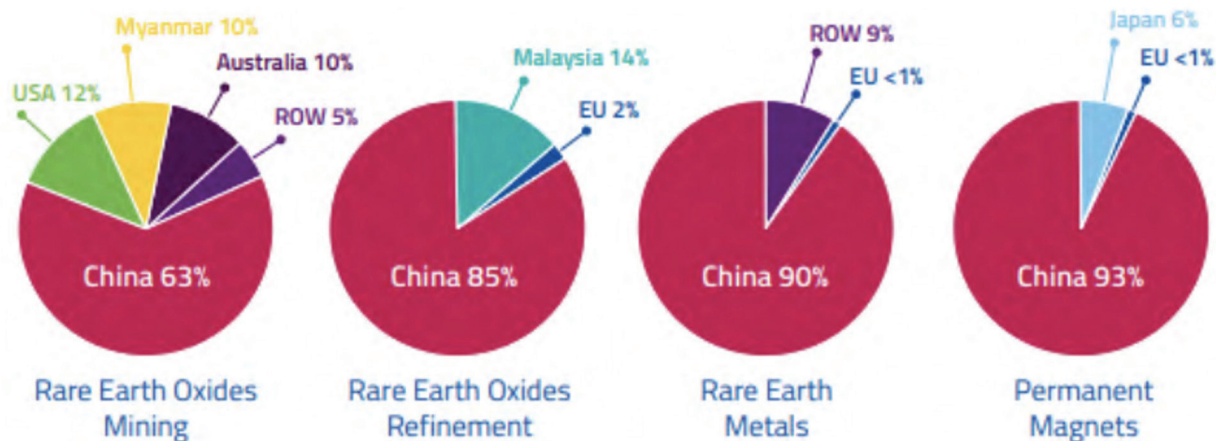
Trods det eksplosivt voksende forbrug er de kendte geologiske reserver tilstrækkelige til at dække flere hundrede års forbrug. Hovedparten af reserverne findes i Kina, Australien, Grønland, USA og Rusland. Hertil kommer, at der pågår flere hundrede mineralefterforskningsprojekter i mange lande, som på sigt vil føje nye reserver til. Det er usædvanligt i råstofbranchen, at reserverne er så store i forhold til forbruget. For de fleste råstoffer rækker reserverne kun til 20-50 år, og nye fund modsvarer almindeligvis kun forbruget, og reserverne er derfor nogenlunde konstante. Det er altså ikke de geologiske forhold, som giver grundlag for bekymring.

Elefanten i rummet hedder Kina – landet har en helt dominerende rolle for

produktionen af sjældne jordartsmetaller. Kina har en meget fordelagtig geologi med store mineralrigdomme, som gør landet næsten selvforsynende af mange råstoffer, og har i tillæg mulighed for at udarbejde og implementere de industripolitikker, som dels skal sikre, at Kina har tilstrækkelige mineralske ressourcer til egne forsyningskæder, og dels har sat Kina i stand til at have en nøglerolle i mange af forsyningskæderne til Vestens industrier. Det gælder ikke mindst de industrier, som er krumtappen i den grønne omstilling. Dette gør sig særligt gældende for de sjældne jordartsmetaller.

Kontrol med jordartsmetallerne

Globalt er Kina markant det største producentland af sjældne jordartsmetaller, og den kinesiske primærproduktion foregår især i Indre Mongoliet, Sichuan og Shantung. Et af virkemidlerne til at opretholde kontrol over forsyningskæderne for de sjældne jordartsmetaller er tildelingerne af produktionskvoter til provinserne, hvor Indre Mongoliet og Sichuan er tildelt hhv. 52 % og 31 % af kvoterne. Derimod er der faldende produktion i det sydlige

Kinas kontrol med forsyningskæderne for fremstilling af magneter med indhold af sjældne jordartsmetaller stiger igennem kæderne. (Kilde: "EU strategic dependencies and capacities: second stage of in-depth reviews". Arbejdsdokument fra Europa-Kommissionen, 2022.)

Kina med nedlukninger af miner i provinserne Jiangxi, Hunan, Guangdong og Guangxi. Uden for Kina er de største minelands USA, Australien, Myanmar, Indien og Rusland, hvor både USA og Myanmar eksporterer hele produktionen til forarbejdning i Kina, og disse tonnager indgår efterfølgende i de kinesiske forsyningskæder.

Men miner udvinder mineraler, som skal forarbejdes inden deres indhold af metaller kan anvendes industrielt. Det gælder også for de miner som bryder sjældne jordartsmetaller. Processerne er særligt komplicerede i denne sammenhæng, fordi mineralerne indeholder alle 17 sjældne jordartsmetaller, og derfor omfatter forsyningskæderne er lang række af højt specialiserede virksomheder, som udfører de enkelte delprocesser. Hovedparten af de sjældne jordartsmetaller bliver til råstoffer, som bruges til fremstilling af f.eks. magneter, elektronik, og kommunikationsudstyr. Generisk kan forsyningskæderne opdeles i følgende hovedtrin: (1) de sjældne jordartsmetaller skal frigøres fra mineralet, (2) de sjældne jordartsmetaller skal adskilles fra hinanden, (3) der skal fremstilles metaller, som efterfølgende skal raffineres, og (4) til sidst skal der fremstilles de legeringer, som fx magnetproducenterne efterspørger. Hvert af disse processer forudsætter højteknologiske kompetencer, som i meget betydeligt omfang er beskyttet af patenter. Typisk er forretningskonceptet for de virksomheder, som indgår i disse forsyningskæder, afgrænset til en lille del af kæden, og er baseret på, at de kan afsætte deres

mangartede semiprodukter til de næste led i kæden på langtidskontrakter. Markederne domineres af bilaterale langtidsaftaler og spotmarkedet for denne type produkter er meget lille. Det er netop disse forarbejdningsstrin, som Kina igennem mere end tyve år har udviklet til et kinesisk speciale, som skal sikre tilstrækkelige forsyninger til den kinesiske eksplosivt voksende produktion af en bred vifte af varer til både den grønne omstilling, og som desuden anvendes til avancerede våbensystemer (Figur 2). I Vesten er der kun meget fragmentariske forsyningskæder for de sjældne jordartsmetaller, og Vesten er derfor helt afhængig af Kinas primærproduktion og forarbejdningsindustri. Denne næsten monopolagtige position giver Kina ikke frivilligt slip på igen, og har derfor indført en række tiltag, for at bevare kontrollen med forsyningskæder for sjældne jordartsmetaller til de færdige varer, som eksporteres til Vesten.

Kontrol med forsyningskæderne

Primærproduktionen, og de første trin af forarbejdningen er organiseret med et kvotesystem, som tildeles fire store konsortier (The Big Four, se Fig. 2): China Northern Rare Earth Group, China Rare Earth Group, Xiamen Tungsten Co. Ltd, og Guangdong Rare Earth Industry Group. Kvoterne, som tildeles hvert halve år af Kinas Ministerium for Industri- og Informationsteknologi (MIIT), skal desuden forhindre uhensigtsmæssig overproduktion og kontrol med prisudviklingen. Men kvoteordningen sender også et signal til Vesten om, at det er Kina der bestem-

mer og styrer disse markeder. Det skal dog bemærkes, at Vesten siden 2010 ikke har oplevet mangelsituationer, men dog stærkt stigende priser. Derudover har Kina indført en række skatte- og afgiftsregler, som forhindrer, at Vesten kan benytte virksomheder i Kina til forarbejdning for efterfølgende at bruge disse råvarer i egne industrier, ligesom ordningerne også omfatter afgifter på produkter, som er delvist forarbejdet i Vesten. Samlet bevirker disse ordninger, at det er meget vanskeligt at etablere konkurrencedygtige, alternative vestlige forsyningskæder.

Den grønne omstilling

Den grønne omstilling er blandt andet baseret på hurtige udbygninger af vindmøllekapaciteten, og elektrificering af transportsektoren, altså teknologier som er afhængige af sjældne jordartsmetaller – i meget store mængder. Estimer for mineproduktionen i 2025 og 2030 peger på, at der kan opstå råstofmangel allerede i 2025 for nogle af nøgleråstofferne til magnetproduktionen, og at situationen er yderligere kritisk frem mod 2030. Forudsætningen for at energiplanerne kan implementeres er derfor, at de globale forsyningskæder kan levere i forhold til udbygningen. Det er på ingen måde tilfældet som situationen er i dag. Der er behov for hurtig åbning af nye miner og udvikling af de tilhørende forarbejdningskæder.

Uden for Kina kunne nye miner meget vel komme til at ligge i Australien, Canada, Grønland, Namibia, Sverige, Sydafrika og USA – som i betydeligt

omfang må forventes at komme til at forsyne den kinesiske efterspørgsel. Placeringen af forarbejdningsanlæggene er mere usikre, men der arbejdes allerede med etablering af dele af forsyningskæderne i bl.a. England, Estland, Indien, Japan, Kazakhstan, Malaysia, Norge, Polen, Rusland, USA og Vietnam. I hvilket omfang disse anlæg vil blive etableret med deltagelse af kinesiske partnere og ekspertiser er helt uafklaret. Dog er der en del af projekterne i Vesten, som har indgået både salgs- og finansieringsaftaler med kinesiske virksomheder. Det må forventes, at Kina vil tilstræbe at bevare kontrollen over forsyningskæderne for de sjældne jordartsmetaller.

I disse år har Vestens forsyningsproblemer med de sjældne jordartsmetaller og Kinas dominerende rolle ført til store overskrifter i medierne. Der er desværre en tendens til at overse, at forsyningsproblemerne med de sjældne jordartsmetaller på ingen måde er enkeltstående. En moderne civilisation forbruger langt hovedparten af råstofferne i det periodiske system, og de fleste af disse skal udvindes ved minedrift. Bidrag fra genanvendelse er helt utilstrækkelig på grund af den store vækst i forbruget. Minerne ligger i de lande, hvor geologien i kombination med gunstige forretningsmodeller, attraktive licensforhold, og befolkningens accept af minedriften giver mulighed for en produktion. I hvilket omfang sjældne jordartsmetaller fra disse miner i væsentligt omfang vil ske i Vesten er endnu uklart. Men den overordnede opgave, at skaffe sjældne jordartsmetaller i tilstrækkelige mængder til at indfri de internationale politiske ambitioner for den grønne omstilling, forudsætter brede internationale politiske aftaler som tilstræber, at alle led i forsyningskæderne også udvikles i Vesten – og Vesten må desuden indse og acceptere, at det er nødvendigt at have både minedrift og råstofforarbejdning i egen baghave. Intet tyder dog på, at Vesten vil kunne producere sjældne jordartsmetaller i et omfang, der kan dække egne behov på denne side af 2030.

Per Kalvig er chefkonsulent (emeritus) ved Videnscenter for Mineralske Råstoffer og Materialer (MiMa) under De Nationale Geologiske Undersøgelser for Danmark og Grønland (GEUS).

COVID – DRAMA, TRAGEDIE, LÆNGSEL OG KRITIK

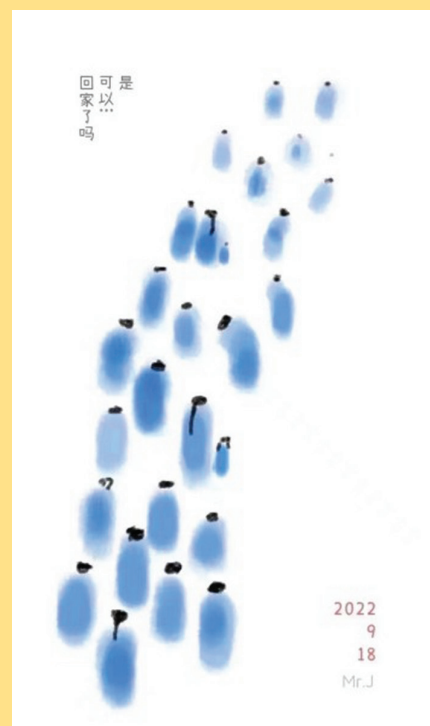
AF JØRGEN DELMAN

COVID-19-nedlukningen fortsætter. Mange kinesiske borgere er ved at miste tålmodigheden. Isolering og konstante tests er blevet for meget. Her er to tilfældige nedslag i COVID-historier på Kinas sociale medier.

Længsel

19. september 2022. Maleriet i traditionel stil har bevæget sig rundt på WeChat. Man skal ikke undervurdere, hvad kunstnerisk kreativitet kan gøre i forsøget på at omgå censuren. Tekst på billedet: “Kan vi nu gå hjem?”

(Kilde: Even (@Even_Pay) / Twitter. Kunstner: Mr. J.)

Kritik

En graffitimaler skriver på en COVID-teststation i Beijing: “Uden frihed helere død”, formodentlig med reference til samme slogan, som blev brugt under studenterdemonstrationerne i Beijing i 1989. Ved siden af står der: “Hus der skal rives ned”. Det skrives på nedrivningsdømte huse overalt i Kina. Billedet cirkulerede kun ganske kort tid, inden det blev fjernet af censorerne, og de to teststationer blev hurtigt vasket rene.

(Kilde: China Digital Times: “Beijing Protest Art Reveals Frustration With Zero-COVID Policy”. Fotograf: Ukendt)

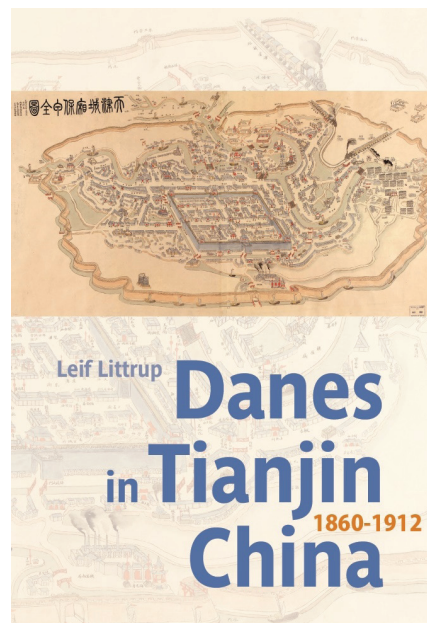

DANSK JALOUSIDRAB I PEKING I 1901

AF CARSTEN BOYER THØGERSEN

LEIF LITTRUP FREMLÆGGER
GRUNDIGE KILDESTUDIER
MEN INGEN HISTORIE-
FORTÆLLING I SIT KILDE-
STUDIE OM DANSKERE I
TIANJIN FØR 1912.

Bogens forfatter, Leif Littrup, har identificeret et væld af kilder til danskeres liv og færden i Tianjin i årene 1860-1912. Desværre mangler en ledetråd. (Kilde: Syddansk Universitetsforlag).

Den 24. januar 1901, den anden dag i det kinesiske nytår i 1901, 初二, ankom den 26-årige Louise Lindberg til Peking fra Tianjin. Afstanden var på 130 kilometer, og rejsen var formentlig sket med jernbanen mellem Tianjin og Peking, der var blevet bygget 13 år tidligere i 1888. Louise Lindberg var ledsaget af frk. Fanny Larsen, også 26 år gammel, som hun seks måneder tidligere havde ansat som sin selskabsdame. I dag ville titlen være personlig assistent. Hun var også ledsaget af den jævnaldrende Lewis Eales Dening, en løjtnant ved de britiske militære styrker i Tianjin. De indlogerede sig på tre værelser på Hotel du Nord, tæt ved Pekings jernbanestation i det sydøstlige hjørne af Tiananmen-pladsen, der grænsede op til Pekings diplomatiske legationskvarter.

I 1897 var Louise Lindberg, født Ahlmann i København, blevet gift med Carl Lindberg i Shanghai. Han ankom i 1896 – 28 år gammel – til Kina, hvor han var blevet udnævnt til professor

på Det Kejserslige Søfartsakademi i Tianjin med en kontrakt på tre år og et komfortabelt honorar. Han havde netop afsluttet en treårig uddannelse på Det Kongelige Søfartsakademi i Storbritannien. Carl Lindberg havde også engageret sig i forretningsaktiviteter som kulminedrift i Shandong-provinsen og design og patenter på våbenteknologi.

Attraktiv i følge kilderne

Fra foråret 1900 og indtil november havde Louise Lindberg været på ferie i Danmark. Det var en klog beslutning. I 1899 havde Bokseropstanden spredt sig fra Shandong-provinsen mod nord og mod vest. Fra midten af juni 1900 og 55 dage frem havde "bokserne" belejret legationskvarteret i Peking indtil en udenlandsk styrke på 20.000 soldater fra otte nationer var rykket ind og havde slået Bokseropstanden ned.

I januar 1901 var det igen sikkert at rejse til Peking. I januar måned er der som regel høj blå himmel, solskin og

bidende koldt i Peking. Efter ankomsten til byen introducerede løjtnant Dening den ifølge kilderne attraktivt udseende Louise Lindberg til Pekings mange seværdigheder, formentlig Himlens Tempel, parkerne og Sommerpaladset. Den russiske legation, der varetog de danske diplomatiske relationer til Kina, lå 500 meter fra hotellet. De besøgende fra Tianjin var sikkert blevet kørt rundt i rickshaws godt pakket ind mod kulden. Kejserberyen, Den Forbudte By, var ikke tilgængelig. Qingdynastiet var stadig ved magten under enkekejsersinde Ci Xi.

Tre skud – to døde

Den 28. januar forlod Carl Lindberg Tianjin og ankom samme dag til Peking. Dagen forinden havde han skrevet sit testamente. Om aftenen spiste Louise og Carl Lindberg middag på hotellet sammen med løjtnant Dening og fælles venner fra Tianjin, hvorefter ægteparret Lindberg fortsatte selskabet med løjtnant Dening på hotellets værelser ovenover. Efter en ordveksling

Billede fra det historiske Tianjin. Måske gik Louise og Carl Lindberg søndagstur her inden den skæbnesvangre tur til Peking?
(Kilde: Wikimedia Commons, ukendt fotograf)

skød Carl Lindberg sin kone og løjtnant Dening. Derefter skød han sig selv. Løjtnant Dening overlevede. Ægteparret Lindberg blev tre dage senere begravet på den engelske kirkegård i Tianjin.

Ifølge Carl Lindbergs bekendte havde han handlet i et øjeblikks anfald af jalousi, mens andre tilføjede, at Carl Lindberg også var i økonomiske vanskeligheder. Efter sit bryllup med Louise Ahlmann havde Carl Lindberg tegnet en betydelig livsforsikring med sin hustru som eneste arveberettigede. Louise Lindbergs familie i Danmark krævede gennem sagførere straks livsforsikringen udbetalt. Forsikringsselskabet, der havde hovedkontor i New York, afviste kravet, med mindre det kunne dokumenteres, at Carl Lindberg var afgået ved døden før Louise Lindberg. Efterfølgende vidneudsagn bekræftede, at Louise Lindberg havde overlevet sin ægtemand med flere minutter. Forsikringssummen blev herefter udbetalt til Louise Lindbergs familie.

Drabelige detaljer

Det er en drabelig historie, som jeg her har genskrevet, baseret på kilder nævnt spredte steder i "Danes in Tianjin" og på almindelig historisk viden om Kina omkring århundredeskiftet i 1900. Desværre er det ikke sådan, historien fortælles i "Danes in Tianjin". Bogen er noter fra omhyggelig læsning af et væld af kilder om danskere i Tianjin fra 1860 til 1912. De stammer fra arkiver i Tianjin, Nanjing, Shanghai, England, København og private samlinger. Bogens 161 tekstsider har 683 detaljerede referencer og et udførligt appendiks.

Teksten giver mange steder et fyldigt referat af alt fra kilderne, stort og småt, kilde for kilde, ofte skrevet kronologisk. Mange navne og begivenheder optræder derfor hist og pist, men uden sammenhæng med eller refleksion over tidligere omtaler. Den eksisterende forskning om danskere i Kina i perioden inddrages ikke. Bogens forfatter har altså gjort et stort arbejde med at identificere og referere fra kilderne

til danskeres liv og færden i Tianjin fra 1860-1912. Men bogen mangler ledetråd og fortælling. Bogens grundige noter fra kildelæsningen kan være til gavn for andre forskere af dansk historie i Tianjin, når de skriver fortællingen om danskere i Tianjin.

Leif Littrup: "Danes in Tianjin, China, 1860-1912". University of Southern Denmark Studies in History and Social Sciences, vol. 618. Syddansk Universitetsforlag, 2022. 186 sider, 258 kroner.

Bogen indeholder følgende appendikser: Abbreviations (in English and Chinese characters); names of persons, institutions etc. (in English, Russian, hanyu pinyin and Chinese characters); geographical names (in hanyu pinyin, Wade-Giles and Chinese characters); titles (in English, hanyu pinyin and Chinese characters); archives and sources (flere sprog); literature and printed sources.

Carsten Boyer Thøgersen er tidligere dansk generalkonsul i Shanghai og Guangzhou, kontorchef i udenrigsministeriet og cand.mag. i statskundskab og kinesisk sprog og kultur fra Aarhus Universitet.

DEN UOVERSTIGELIGE MUR, DER ADSKILLER OS

SPÆNDINGER MELLEM LAND OG BY I KINESISK LITTERATUR

AF PETER DAMGAARD

*I kinesisk litteratur beskrives det symbolske skel mellem land og by sommetider som en mur.
(Foto: Unsplash / Tianqi Wang)*

DEN KINESISKE REGERING
FORSØGER I DISSE ÅR AT
MINDSKE ULIGHEDEN MEL-
LEM LAND OG BY GENNEM
OMFATTENDE INVESTERING
OG OMFDELING. MEN
LITTERATUREN ANTYDER, AT
MISFORHOLDET SAMTIDIG
BYGGER PÅ ET SYMBOLSK
SKEL, DER IKKE UDELUKKEN-
DE LADER SIG AFHJÆLPE VED
POLITISKE TILTAG.

Den seneste tid har begrebet “fælles velstand” (gongtong fuyu 共同富裕) præget Kinas politiske diskurs. Som Kinas leder Xi Jinping udtalte i august 2021, er fælles velstand “et grundlæggende krav inden for socialismen og et centralt element i den kinesiske form for modernisering.” Siden udrulningen af reformerne i 1978 har der ellers hersket konsensus om at “lade visse borgere og visse områder opnå velstand før andre.” Men modellen truer nu med at svække middelklassen og skabe splid i samfundet – særligt i forholdet mellem land og by, hvor “uligheden i egnsudvikling og indkomstfordeling er betydelig” (citeret i Qjushi 求是, oktober 2021). For at styrke den sociale sammenhæng og sikre Kinas fortsatte vækst er det derfor afgørende at bringe landområderne i tættere økonomisk sameksistens med byerne.

Den økonomiske ulighed mellem land og by er blevet mere markant gennem

de sidste årtier. Dels grundet målrettet urbanisering, dels som følge af den rigide bopælsregistrering (hukou-systemet 户口), der siden 1950’erne har indskrevet borgere ved fødsel som enten land- eller bybefolkning, og som har begrænset mobiliteten på tværs af tilhørsforhold. Kombinationen har skabt et tvedelt socialt hierarki baseret på herkomst og en enorm “flydende befolkning” af migrantarbejdere, der søger fra landet mod byerne uden nogen sociale rettigheder eller adgang til andet end de lavest betalte jobs.

Men selvom det givetvis er muligt at regulere den økonomiske ubalance, kan man samtidig tale om et symbolsk skel, der er bundet op på kulturelle antagelser og dermed sværere at aflæse i statistikker og afhjælpe ved reformer. Gennem de sidste hundrede år har dette skel været et centralt tema i kinesisk litteratur, hvor land og by generelt har udfyldt rollerne som *tradition* og *modernitet*. Som følge af det indtræn-

gende ønske om at frigøre Kina fra feudalismens snærende bånd var tilliden til urban modernitet stor i det tidlige 20. århundrede. Men tilliden er i dag afløst af en form for resigneret accept, der knap evner at skjule en grundlæggende længsel efter den traditionelle, landbaserede levevis.

Fra byen (tilbage) til landet

Den litterære fremstilling af land og by som enkeltstående og modstridende begrebsverdener vinder for alvor frem i 1920'erne. I den klassiske litteratur bevæger figurer og idéer sig umærkeligt mellem de to sfærer – bymurene udgør alene en praktisk foranstaltning, mens aktiviteter og prioriteter skildres tilsvarende på begge sider. Adskillelsen finder ikke overraskende sted parallelt med Kinas udvikling fra landbrugs- til industrisamfund, hvormed den samtidig indvæves i den øgede interaktion med resten af verden. Storbyen træder frem som en klar antitese til landsbyen – fuld af lys, liv og udenlandsk indflydelse – mens landsbyen gradvist indtager rollen som reservoir for Kinas traditionelle kultur og civilisation og dermed fremskridtets primære modsætning.

I Lu Xuns "Hjemstavn" (故乡, 1921) rejser hovedpersonen tilbage til sin fødeby på landet efter tyve års socialisering i storbyen. Han tilhører overklassen, familien råder over en mellemstor landejendom, men det afholder ham ikke fra som barn at opbygge et venskab med sæsonarbejderens dreng Runtu. Nu er de voksne, og Runtu bøjer hovedet og tiltaler ham "herre", hvilket afføder en blanding af skam og fortvivelse: "Jeg mærkede det isne i kroppen, for jeg vidste hvilken uoverstigelig mur der var skudt op mellem os."

Hovedpersonen begræder ikke som sådan det sociale skel, der først rigtigt manifesterer sig, efter de er blevet voksne. Det er snarere, at Runtu betragter skellet som en naturlig del af livet. Muren adskiller kulturer med forskellige opfattelser af verden – ideologiske perspektiver modelleret på den gryende antitese mellem land og by. Selvom hovedpersonen som barn "kun havde udsyn til den indrammede himmel over residensens høje mure", har han efter tyve år udvidet sin horisont

og overtaget storbyens og modernitetens prioriteter – hvilket medfører en fuldkommen afvisning af det feudale klassesystem med dertilhørende nedarvede privilegier og hul formalia.

Lu Xuns historie dannede skole for en form for "hjemstavnlitteratur" (xiangtu wenxue 乡土文学), der opnåede stor succes i 1920'erne og 1930'erne. Modellen var velegnet til at skildre Kinas sociale udfordringer, eftersom land og by, tradition og modernitet, kunne stilles direkte over for hinanden som rivaliserende enheder. Samme greb fandt anvendelse efter Kulturrevolutionen (1966-76), dog med delvist ændrede parametre. I Mo Yans "Ekspllosioner" (爆炸, 1985), eksempelvis, vender en mandlig jeg-fortæller ligeledes tilbage til sin landsby efter en årrække i storbyen.

Her nyder familien ingen nedarvede privilegier, men tilhører de fattigste bønder, der i både levevis og livsanskuelse ligger milevidt fra idéen om urban modernitet. Følgelig tildeles han i sin ungdom en landsbykone, der troligt bliver boende hos hans forældre på landet, mens han selv forfølger en karriere i byen. Hun er nu gravid med parrets andet barn (en dreng, det første er en pige), og baggrunden for hjemrejsen er således at sørge for, at der gennemføres en abort – som foreskrevet af de gældende regler under den daværende etbarnspolitik. Hovedpersonens far modsætter sig og stikker ham en lussing på hver kind: "Det ringede for ørerne. Omtåget registrerede jeg, at de buer, som fars arm havde trukket gennem luften, hang stivnet som to rødglødende hestesko på muren imellem os."

I Lu Xuns historie besøger hovedpersonen sin hjemstavn for at afvikle landejendommen og flytte familien med ind til byen. I "Ekspllosioner" udelukker hukou-systemet mere eller mindre den mulighed, og det er uklart, om hovedpersonen – der som følge af sin offentlige ansættelse har opnået bopælsregistrering i byen – overhovedet nærer noget ønske om dette. Han er lovmæssigt bundet af et system, der prioriterer byens behov (færre indbyggere) over landets (flere efterkommere), og drager samtidig en form for nytteværdi af systemet, i og med at det opretholder hans karriere og sikrer hans status som

bybo med dertilhørende privilegier. Det medfører imidlertid også fremmedgørelse fra familien, og han er tydeligt ubekvem i sin rolle som repræsentant for systemet, plages af vrangforestillinger og nøjes med at parafrasere det officielle standpunkt: "Der er en milliard mennesker i Kina. Hvad tror du, der sker, hvis alle får to børn?"

Reformering af etbarnspolitikken blev indledt i 1985, få måneder før Mo Yan skrev historien, så landbefolkningen nu kunne få barn nummer to, såfremt det første var en pige. I sin prioritering mellem kønnene minder tiltaget dermed om et forsøg på at fusionere tradition og politik, men ved at være eksklusivt rettet mod landet er det samtidig med til at institutionalisere den symbolske tvedeling. I Mo Yans historie er reformen endnu ikke trådt i kraft, og uanset om det i sig selv har været en pointe, antyder dilemmaet, at muren nu primært opretholdes af politiske interesser.

Derudover skærer muren tværs gennem familien, som historisk har været den organisatoriske enhed for identitet i kinesisk kultur. Den gensidige fremmedgørelse opleves dermed som en indre splittelse – et identitetstab, der i forskellige variationer kan siges at kendetegne 1980'ernes og 1990'ernes "rodsøgende litteratur" (xungen wenxue 寻根文学). Hvor land og by i Lu Xuns historie er adskilt som følge af adgang til oplysning og frigørelse, opleves adskillelsen hos Mo Yan som strukturel, uden forståelse for lokale forhold og nedbrydende for familien såvel som individet.

Fra landet til byen

Hvor litterære rejser fra storbyen til landsbyen, som hos Lu Xun og Mo Yan, ofte finder sted som følge af et praktisk behov, defineres den modsatte bevægelse typisk af økonomisk nødvendighed. I Lao Shes moderne klassiker *Kamel Xiangzi* (骆驼祥子, 1937) rejser landsbydrengen Xiangzi til Beijing for at søge lykken og ender som rickshawfører. Han er hårdtarbejdende og ærlig, i tydelig modsætning til sine urbane kollegaer, og det lykkes ham med tiden at spare op til sin egen rickshaw, hvormed han kan maksimere sin indkomst og skabe grobund for yderligere

(Foto: Sandra Halskov).

Byens tinder har længe været de mest tillokkende ...

investering. Men gradvist eroderes hans landlige dyder af byens fokus på egeninteresse, og han beskrives i slutningen af romanen som det “dekadente, selviske og uheldige afkom af et sygt samfund, vildfaren i individualismen.”

Byen peger stadig mod fremtiden, som den gjorde hos Lu Xun seksten år tidligere. Men billedet er krakeleret. I stedet for oplysning og indsigt associeres den nu med selvished og dekadence: et amoralsk og asocialt rum, der står i direkte modsætning til landets jordbundne, familieorienterede kultur. Men selvom byen nedbryder Xiangzi, er den ikke skyld i hans situation, der i højere grad er betinget af forældrenes tidlige død og tabet af familiens jord. Han er i den forstand offer for omstændighederne: “Var han kommet fra lidt bedre kår, havde han fået lidt uddannelse, var han ganske givet aldrig endt i ‘gummihjulsbrigaden.’”

I Dong Xis nutidige migrantarbejderfortælling *Skæbnens lod* (篡改的命运, 2015) er de konkrete omstændigheder marginalt bedre. Forældrene er i live, familien beholder sin jord, men i modsætning til i 1930’erne er dette traditionelle

sikkerhedsnet ikke længere nok: Hele landsbyøkonomien hviler på penge fra byen. Hovedpersonen, Wang Changchi, må derfor, ligesom stort set alle andre unge i landsbyen, søge lykken som migrantarbejder. Han knokler med Xiangzis landlige ildhu, men nærer ingen illusioner om social opstigning: “Vi er alle overladt til skæbnen, men hvorfor er forskellen så stor? Har jeg ikke været flittig nok? Er jeg mere tykpandet end andre mennesker? Nej. Der er kun én eneste årsag, og den er at jeg er født på landet. Fra det øjeblik min mor blev gravid, var jeg dømt til at tabe.” Skønt han som Xiangzi muligvis kan siges at være “afkom af et sygt samfund”, er han først og fremmest afkom af landsbyen og dermed forudbestemt til enten at sulte på landet eller slide i byen.

Muren mellem land og by synes således højere, og dens politiske armering mere solid. Den adskiller økonomier, men også kulturer, der gradvist har konsolideret sig i gensidig uforsonlighed. Selvom storbyen fremstod moralsk anløben i 1930’erne, var den stadig et åbent landskab af muligheder, hvori Xiangzi frit kunne agere: “Den her by gav ham alt. Selv at sulte her var

bedre end at sulte på landet. [...] Bare man var villig til at sælge sine kræfter, var der flere penge, end man kunne tælle, og flere glæder, end man kunne nyde.” Skønt der for Xiangzi givetvis er tale om “falsk bevidsthed”, er det en bevidsthed, som er fuldkommen fraværende firs år senere. I Wang Changchis øjne er byen et lukket og ekskluderende system, hvor selv basale koder synes vanskelige at dechiffrere: “Byen bredte sig som printpladen i en transistorradio, vejene som ledninger, bygningerne som kondensatorer og dioder. Changchi anede ikke hvordan kredsløbet var forbundet, eller hvilken funktion kondensatorerne og dioderne havde ...” Og selvom han er villig til at “sælge sine kræfter” og mere til, kommer han aldrig til at tage del i glæderne.

Wang Changchi er langt fra “vildfaren i individualismen”, men fuldt fokuseret på at realisere sine traditionelle familiære forpligtelser: videreføre slægten, tage hånd om forældrene og sikre fremtidige generationer. I et bizart scenarie bliver omplantning til storbyen således en forudsætning for at udleve sin landlige identitet. Dette forehavende sættes på spidsen, da han får en

... men gennem de sidste årtier er der opstået en længsel efter landets traditionelle levevis.

(Foto: Pixabay/Mercier Zeng)

søn, der ligesom ham selv bærer landlig bopælsregistrering og dermed vil være forment adgang til byens skoler og således reelt afskåret muligheden for social opstigen.

Til sidst ser Changchi ingen anden udvej end at bortadoptere sin søn til et velhavende par i byen og stole på, at drengen således opnår de goder og privilegier, der strukturelt set er uden for hans egen rækkevidde. Og da sønnen vokser op i sin nye familie og tilegner sig urbane tilbøjeligheder – såsom at ringeagte bønder og migrantarbejdere – er det for Changchi et tegn på succes: “Far, det lykkedes. Jeg har endelig plantet et stort træ i byen.”

Fælles kultur

I 1920'erne kunne Lu Xun lade sin hovedperson omplante til storbyen og bringe familien med ind i den moderne verden. Overførslen var attraktiv, og givet den rette kultivering var det kun traditionen, der stillede sig i vejen. I 1930'erne kan Xiangzi ligeledes siges at undergå kulturel omplantning, selvom modernitetens jordbund nu forekommer mindre næringsrig, og de eksistentielle omkostninger større.

Begge historier tegner et billede af et samfund i forandring, hvor land og by opstilles som modstridende kulturelle tendenser, der gradvist konsolideres i ulige økonomiske muligheder.

Efter Kulturrevolutionen er adskillelsen institutionel. Frem for at fokusere på enten landet eller byen retter kritikken sig nu i højere grad mod selve muren – den strukturelle foranstaltning, der deler samfundet, familien og individet i to uforenelige dele. Mo Yans hovedperson synes at leve i en anden verden og en anden tid end sin familie. Han har bosat sig i storbyen, men mod forventning er det ikke lykkedes ham at slå rødder. Her er et barnspolitikken den primære markør, der adskiller kulturer og definerer den eksistentielle rodløshed.

Hos Dong Xi har hukou-systemet mere eller mindre genoprettet det klassesamfund, som Lu Xun kritiserede: Ophav er igen definerende for individers skæbne, blot har den afgørende faktor ændret sig fra *hvem* til *hvor*.

Wang Changchis situation illustrerer, at omplantning har dybe personlige og familiære konsekvenser, men at der i det

nuværende system ikke forekommer at være noget gangbart alternativ.

Spændingen mellem land og by blotlægger derfor en dybere konflikt i Kinas moderniseringsproces. En konflikt, der medfører en gensidig fremmedgørelse, der potentielt kan afspore hele fortællingen om det nationale fællesskab. Hvorvidt økonomisk udligning alene vil genoprette balancen, må tiden vise. Men litteraturen antyder, at den kulturelle splittelse stikker dybere og kræver mere omfattende tiltag. Afskaffelse af hukou-systemet i kombination med den økonomiske omfordeling vil formodentlig hjælpe på situationen, men det er på ingen måde givet, at den uden videre vil udglatte de spændinger, der har ophobet sig over de sidste hundrede år. Den uoverstigelige mur, der adskiller land og by – rejst på et kulturelt fundament og opretholdt af sociale politikker – er i dag en indgroet del af det kinesiske samfund.

Peter Damgaard er ph.d. i kinesisk litteratur og oversætter, senest af Mo Yans “Livet og døden tager roven på mig”.

“DE VAR BEDRE END OS”

AF SIMON ROM GJERØ

DEN ASIATISKE VINKEL PÅ ANDEN VERDENSKRIG ER TEMAET I PETER HARMSSENS BOG *STORM OVER STILLEHAVET*. HER ANMELDES BOGEN AF SIMON ROM GJERØ, SOM ER BÅDE SINOLOG OG HISTORIKER.

Lad det være sagt fra start: “Han gjorde det igen!” Forfatter, journalist og Asienkorrespondent på Weekendavisen Peter Harmsen har nærmest skrevet og udgivet bøger på samlebånd de seneste år. Nu kunne man måske opfatte denne kommentar som negativ, men det er den bestemt ikke. Alle værkerne holder et imponerende højt niveau, og jeg fristes til at tænke, om der mon er flere timer i Peter Harmsens døgn end i vores andres? Endnu inden jeg møjsommeligt har tygget mig igennem *Storm over Stillehavet: Anden Verdenskrig i Asien* (over 800 sider og bestemt ikke til læsning i sengen), har han formået at færdiggøre og udgive endnu en bog, der kredser om emnet Anden Verdenskrig, nemlig *Den mørkeste vinter: December 1942* og en verden i krig, hvor han har sam-

let beretninger fra hele kloden, og som jeg ser meget frem til at læse.

I *Storm over Stillehavet: Anden Verdenskrig i Asien* holder han sig så at sige “kun” til Asien som skueplads, men det er ikke desto mindre stadig en overordentlig imponerende bedrift. Bogen er oversat til både engelsk og kinesisk, og det er der en god grund til.

Det er et fænomenalt mastodontværk af international kaliber. Der bliver udgivet alt for mange bøger om Anden Verdenskrig af alt for ringe kvalitet, så det er en gave, at vi har en så grundig og velskrivende forfatter som Peter Harmsen, der også kan skrive en New York Times-bestseller på cv’et for sin engelsksprogede bog *Shanghai 1937: Stalingrad on the Yangtze* fra 2015.

Kina-Japan år 663

For folk, der beskæftiger sig med Kina og Asiens historie, er der ikke noget nyt i, at Anden Verdenskrig starter med slaget mellem kinesiske og japanske tropper ved Marco Polo-broen uden for Beijing i juli 1937. Nogle forfattere lader den endda starte endnu tidligere med Japans invasion og annektering af Manchuriet i 1931-32. *Storm over Stillehavet* starter dog meget forfriskende endnu længere tilbage. Nemlig med et søslag mellem Kina og Japan i år 663. Det er under Tang-dynastiets (618-907) storhedsperiode, og her er det Kina, der er storebror, og Japan, der er lillebror. Kineserne vinder en stor sejr og fortrænger japanerne, der lider meget store tab, fra Koreahalvøen de næste mere end tusind år. Slaget ved Baekgang, som det blandt andet kendes som, er Japans største

Japanske tropper går i land i Rabaul nordøst for Australien i januar 1942. Den japanske flåde anlægger senere en af sine vigtigste Stillehavshavne her. (Foto fra bogen).

En amerikansk soldat tænder sin cigaret med en civil kinesers hjælp. (Foto fra bogen)

nederlag i landets præmoderne historie, og det er først i 1895 med sejren over Kina i den første kinesisk-japanske krig, at Japan for alvor får taget revanche.

Det er også det, der er udgangspunkt for bogen – nemlig at det er forholdet mellem især Japan og Kina, og i mindre grad de andre asiatiske naboer, der er centralt for at forstå Stillehavskrigen i den rette kontekst. Og altså også derfor, at bogen først på side 252 når til angrebet på Pearl Harbour – efter gennemgangen af mange års invasion og krig i et borgerkrigshærgeret og udhungret Kina. Herfra går det i et passende tempo slag i slag til den bitre ende med nedkastningen af atombomberne over Hiroshima og Nagasaki samt fredsslutningen i september 1945.

Danske vidnesbyrd

En af bogens helt store styrker er netop dens fokus på det asiatiske perspektiv og i særdeleshed den kinesiske vinkel, der ellers ofte forsømmes, når perspektivet som regel er vestmagternes og især USA's rolle. Derudover fylder også mange danske vidnesbyrd godt op og giver bogen en særlig dansk og ekstra relevant vinkel. Og her er det tydeligt, at Harmsen har haft fingrene dybt nede i arkivalierne for at grave de gode historier op og gøre bogen mere jordnær.

Ud af de 888 sider er der 40 siders kilder og 80 siders noter. For med de mange redegørelser og analyser, han leverer, er det alligevel rart at komme lidt ned igen og få de personlige historier fra krigen, både bagved og direkte ved fronten, med øjenvidneberetninger fra de enkelte statsledere, soldater, høj som lav, og andre tilskuere på begge sider af krigen. Det giver en fin balance både at høre om for eksempel kejserdyrkelse og de japanske soldaters krigerånd, disciplin og opofrelse, samt på den anden side en britisk generals respekt for fjenden, når han med fortrydelse må indrømme, at de “var bedre end os i alle henseender.

Bogen har også en del fine illustrationer og kort, for eksempel en fin lille tegneserie på side 346, der viser, hvordan den amerikanske hær forsøgte at lære sine soldater en ikke uvæsentlig detalje, nemlig hvordan de skulle se forskel på japanere og kinesere. Det havde være prikken over i'et med en beretning fra en af de amerikanske soldater om, hvordan det så gik ude i felten, når de skulle kende forskel på ven og fjende.

Skal jeg nævne et par svage sider ved bogen, er det, at en mindre slankekur og lidt flere opdelinger af afsnittene ville have gavnet. Kapitlerne og detaljerne

I rækken af litteratur om Anden Verdenskrig er Asien-perspektivet en forfriskende nyhed i Peter Harmsens bog

i dem bliver til tider for omfattende, og man kan miste overblikket i det udbredte frøperspektiv. Fokus er især på landkrigen og i mindre grad på krigen til vands og i luften, hvilket giver en lille slagside. Ligeledes kunne forlaget godt have givet plads til lidt flere illustrationer, kort og fotos.

På den anden side bidrager bogen med vigtig viden på dansk om relativt ukendte dele af Anden Verdenskrig i Asien og Stillehavskrigen, som for eksempel Sovjets angreb på de japanske tropper i Manchuriet i 1945, Hirohitos rolle ved kapitulatonen, den bengalske hungersnød i 1943, den fransk-thailandske krig i 1941 samt andre mindre kendte slag og kampe i Sydøstasien.

De få kritikpunkter fratager på ingen måde bogen fra at være absolut anbefalelsesværdig til alle med interesse for Anden Verdenskrig med et asiatisk tvist.

Peter Harmsen: "Storm over Stillehavet: Anden Verdenskrig i Asien". Lindhardt og Ringhof, 2021. 888 sider, 399,95 kroner.

Simon Rom Gjerø er lektor i kinesisk og historie og forfatter til flere bøger om Kina.

ZHANG YIMOU OG “ZHANG YIMOU-MYTEN”

AF ZHU ZIJIAO

ZHANG YIMOU ER KINAS NOK MEST KENDTE FILMINSTRUKTØR, OG SENEST ER “ET SEKUNDS LYKKE” VIST I DANSKE BIOGRAFER.

I juni 2022 blev filmplakaten til Zhang Yimous nye film, *Man Jiang Hong*, offentliggjort, og filmoptagelserne blev påbegyndt. Fans i Kina og verden over var overraskede: Den 72-årige kinesiske instruktør var pludselig blevet særdeles produktiv. Siden 2020 har han allerede udgivet tre spillefilm i Kina – *Et sekunds lykke*, *Cliff Walkers* og *Snipers*. Herudover er også *Under the Light* færdig, men endnu ikke godkendt af censuren. Og endelig har han en opfølgingsfilm, *Cliff Walkers 2*, og en serie med 40 episoder, *The Leading Role*, i støbeskeen.

“Enormt energisk” synes at være opfattelsen af Zhang Yimou af alle, der har arbejdet sammen med ham. I dokumentaren “Zhang Yimou 2008” følger vi Zhang under hans forberedelser til åbningsceremonien ved de olympiske lege i Beijing; han ser ud, som han har fået en evighedsmaskine indopereret. Han arbejder uafbrudt, har knap nok brug for søvn, og fantastiske, kreative idéer flyder ud af hovedet på ham som rindende vand fra en hane. Han har meget høje krav til sine folk og til showet: “en simpel farvebelysning af gulvet blev justeret frem og tilbage gennem to uger”. Han er den første i verden, der har haft ansvaret for åbnings- og afslutningsceremonien for både sommer- og vinterolympiaden. Han hjalp Kina med at levere formidable forestillinger og fik i offentligheden den uofficielle titel af “Guo Shi” (National Master). Men inden da var han allerede verdensberømt

for sine kunstneriske præstationer inden for filmskabelse. Han havde vundet adskillige internationale priser: To gange Den Gyldne Løve på filmfestivalen i Venedig (*The Story of Qiu Ju*, Ikke een mindre), én gang Den Gyldne Bjørn på filmfestivalen i Berlin (*De røde marker*), og tre gange var han nomineret til en Oscar for bedste fremmedsprogede film (*Ju Dou*, *Under den røde lanterne*, *Hero*). Han har endvidere været jury-medlem samt formand for juryen for adskillige internationale filmfestivaler. Zhang har oplevet kulturrevolutionen og “op i bjergene, ud på landet”-bevægelsen som ung, hvor han arbejdede som elektriker og portør på en bomuldsfabrik. Først da han var 28 år gammel, begyndte han at studere på fotograflinjen på Beijings filmakademi. Han var filmfotograf, da han startede sin karriere, og værkerne *One and Eight* (Zhang Junzhao, 1983) og *Den gule jord* (Chen Kaige, 1984) med deres udsøgte og innovative billeder skabte stort røre i den kinesiske filmindustri.

Zhang Yimou-myten

Efter at have modtaget adskillige internationale udmærkelser satte Zhang sig fra sidst i 1980'erne til starten af 1990'erne tungt på titlen som Kinas “superkulturhelt”. Fremtrædende kulturpersonligheder som kulturkritikerne Zhang Yiwu og Dai Jinhua har brugt betegnelsen “Zhang Yimou-myten” i deres beskrivelse af dette fænomen. Det henviser til den transcendent kulturelle forestilling om Zhangs film, som har

Et sekunds lykke er den seneste film af Zhang Yimou, som er blevet vist i danske biografier. Filmen udspiller sig under Kulturrevolutionen og er blevet kaldt en smuk og rørende fortælling om filmmediets kraft (Foto: Another World Entertainment)

været skabt af Zhang Yimou selv og af den samtidige offentlighed i Kina siden midt-80'erne. Det er en kulturel forestilling, fordi en myte i sidste ende er en fiktion og en inkarnation af menneskers forestillinger, fantasier og følelser.

Zhang arbejdede sig op fra bunden af det kinesiske samfund og overvandt den modgang, der var forbundet med en politisk turbulent periode. Gennem sit talent, sin vedholdenhed og udefrakommende muligheder blev han filmens mester.

Zhang Yimou er en af Kinas mest kendte filmskabere. (Tegning: Zhu Zijiao).

Zhang Yimou-myten kan forstås som en myte om den kinesiske ungdoms selvrealisering på et tidspunkt, hvor markedsøkonomien blev introduceret. I denne tid med åbenhed myldrede det med nye muligheder for ungdommen. Det var derfor muligt at gå efter at leve livet på sin egen – og på en ny – måde. Zhang greb denne tidsånd og var så heldig at blive personificeringen af den: Han flyttede fra landet til byen, fra en landsby i Vestkina til en international storby, fra kanten af verden til dens centrum. Han og hans værker blev et ikon for tiden; han overskred grænserne for det mulige, båret frem af de vinde, der fulgte i kølvandet på reformerne og Kinas åbning over for omverdenen.

Kritiske øjne

Set med kritiske øjne opfattes denne myteskabende udvikling som et eksempel på, hvordan nulevende kinesere søger Vestens anerkendelse. Film er en kunstform, der opstod og blomstrede i Vesten, og hvis ontologi længe har været struktureret om vestlig filmæstetisk diskurs og ideologi. Zhang Yimou og hans samtidige femte generation af filminstruktører var sultne efter æstetikken og teknikkerne bag vester-

landsk filmskabelse. Tesserne bag deres produktioner var forskellig fra deres forgængeres. De havde en vision om at revolutionere æstetikken i kinesisk film, men på den tid var der ingen plads til dem i Kina, og deres værker blev mødt med ligegyldighed af uoplyste seere, som var vant til tredje- og fjerdegenerations filmskabere og det sovjetiske paradigme. Som følge deraf havde Zhang og hans kolleger intet andet valg end at tage til Vesten og søge anerkendelse fra mainstream-diskursen i udlandet.

Afhængighed af anerkendelse i Vesten

Dette viste sig at blive en stor succes. Film som *Den gule jord* og *De røde marker* fik stor opmærksomhed på europæiske festivaler. En række positive anmeldelser fik filmyndighederne og offentligheden i Kina til at revurdere de æstetiske og kulturelle værdier af film, der blev skabt af den kinesiske femtegenerations filmskabere og set af et vestligt publikum. Det er en interessant kendsgerning, at *Ju Dou* og *Under den røde lanterne* oprindeligt var forbudt i Folkerepublikken, men efter at have modtaget to priser på filmfestivalen i Venedig for *Historien om Qiu Ju* blev

det muligt for Zhang Yimou at få begge film offentliggjort i Kina. Dét var et mirakel i kinesisk filmindustri.

Zhang Yimou-myten kan ikke eksistere uden Vestens anerkendelse. Og derfor knytter myten også en larmende og tragisk betydning til udtrykket “Kina går globalt”. Det er en tragedie, fordi processen “at gå globalt” afslører, at moderniteten i Kina er født ud af det store fokus på Vesten; de traditionelle kulturelle symboler samt den stærke og Kina-agtige farvelægning, som Zhang Yimou anvender i sine film, er set fra et neo-orientalsk perspektiv ikke andet end et knæfald for Vestens fascination af Kina. Således er Zhang Yimou bebyrdet med et tungt paradoks. Han har gjort verden opmærksom på kinesisk kultur, men han har også afgivet kinesisk filmskabelses subjektivitet og overgivet diskursen om kinesisk filmskabelse til det globale spotlys.

Nye ambitioner

Zhang Yimou hittede igen i Kina i vinteren 2002. *Hero*, en kampsportsfilm med en besætning bestående af lutter stjerner og storslåede special effects som i en Hollywood-storsællert, bragte

Et sekunds lykke er Zhang Yimous seneste film på dansk, og anmeldelserne har været gode. Stillebillede fra filmen. (Foto: Another World Entertainment)

ham tilbage til offentlighedens opmærksomhed. Tidligere havde han en række kæmpe succeser på internationale filmfestivaler; i dag fortsætter han med kæmpe succeser på hjemmemarkedet. Ifølge sin elev Zhang Yiwu har Zhang Yimou udført to mirakler i kinesisk filmhistorie: Først skabte han et globalt marked for kinesiske film, derefter skabte han muligheder for at konvertere den internationale indflydelse til nye muligheder for Kina.

Efter OL i 2008 sagtnede Zhang Yimou ikke farten. Han forsøgte at ændre fortællingen om, at "Kina går globalt" til at "verden kommer til Kina". Han håbede at opfylde sine kreative ambitioner gennem større internationale samarbejder. The Flowers of War (2011) med Christian Bale kunne ses som starten på sådan en proces. Med The Great Wall (2016) kom det imidlertid til en brat afslutning, Monsterfilmen, hvori Matt Damon, Pedro Pascal, Willem Dafoe og Andy Lau medvirker, blev en fiasko ved billetlugerne, og den kritiske omtale synes at have tilintetgjort Zhang Yimous mulighed for

videre samarbejde med Hollywood. Tilbage til kinesiske værdier
Nu er han vendt tilbage til emneområder i Kina for at få inspiration og energi. Men de nuværende omstændigheder i Folkerepublikken er endnu hårdere, end de var i slutningen af 80'erne, og han må igen og igen gå på kompromis i sin søgen efter en hårfin balance mellem de svære politiske rammer og friheden til at skabe.

Efter det blev kundgjort, at Et sekunds lykke af tekniske grunde ville blive droppet i konkurrencen ved den 69. filmfestival i Berlin, forsøgte Zhang i det skjulte at lave en ny afslutning på filmen. Snipers og Cliff Walkers, to propagandafilme, blev hans frelse og tegn på loyalitet, men det er ikke lykkedes ham at få tilladelse til at udgive Under the Light. Det er helt det samme som for fyrré år siden: Hvordan virkeliggøre kinesiske filmskaberes værdier?

Zhang Yimou-myten er endnu ikke slut. Han gør stadig sit bedste som instruktør, selv om hans virke ledsages af en del patos. At denne myte fortsætter

med at eksistere, afspejler Kinas udvikling midt i en tid med globalisering og markedsbaseret styreform. Zhang Yimous personlige erfaring og karriere forbindes med Kinas forandringsproces – fra slutningen af det 20. århundrede til efter årtusindeskiftet. Han er en del af historien, idet han var med til at forme den og blev formet af den. Kun en håndfuld af hans film adresserer direkte denne historiske proces, og dog er hans rejse og hans værker en uudslettelig metafor for denne proces.

**Oversat af Kirsten Becker Hansen.*

Film, der ikke har været vist i Danmark, er omtalt med deres engelske titel.

Zhu Zijiao har en kandidatgrad i film- og medievidenskab fra Københavns Universitet. Som freelance filmjournalist og -kritiker har han dækket store europæiske filmfestivaler i blandt andet Cannes, Berlin og Venedig for kinesiske filmelskere. Hans anmeldelser har været publiceret i kinesiske magasiner, i World Screen og World View samt på hjemmesider for eksempelvis ToroScope, EasternKicks og ContentAsia. Han har endvidere arbejdet for CPH:DOX og flere af Nordisk Panoramas filmfestivaler.

SELVOM KINA VIL VÆRE NEUTRALT, ER RUSLAND EN UERSTATTELIG PARTNER

AFYANG JIANG

Kina vil i princippet helst undgå at vælge side i krigen mellem Rusland og Ukraine. Men det standpunkt kompliceres af, at Kina er afhængig af begge lande i forhold til strategiske varer inden for især energi, landbrug og mineraler (Foto: Institute for Political and International Studies)

RUSLAND OG UKRAINE
LEVERER BEGGE PRODUKTER
AF STRATEGISK BETYDNING
FOR KINA. MEN RUSLAND
ER VIGTIGST FOR KINA, ISÆR
GEOSTRATEGISK OG PÅ
ENERGIOMRÅDET.

Officiel kinesisk sprogbrug har Kinas stillingtagen til Ruslands krig mod Ukraine været klar og konsistent. Kina har ikke fordømt eller støttet Ruslands såkaldte militære operation, men kalder i stedet på respekt for enkeltlandes rimelige sikkerhedsbetyrninger. Kina har ikke anerkendt Krim, Luhansk eller Donetsk som selvstændige territorier. Kina udtrykker støtte til Ukraines suverænitet og territoriale integritet. Det er så langt, Kina vil gå sprogligt for at udtrykke opposition til Ruslands invasion af Ukraine. Kina har sendt humanitær hjælp til Ukraine og opfordret begge parter til at forhandle om at stoppe krigen, men Kina har ikke svaret på to officielle anmodninger fra Ukraine. Den ene anmodning opfordrede Kina til at optræde som en af garantterne for Ukraines sikkerhed sammen med andre større magter. Herudover har Volody-

myr Zelenskyy anmodet om en direkte samtale med Xi Jinping.

Med hensyn til de bilaterale relationer med Rusland og Ukraine har Kinas holdning været at fortsætte det normale handelssamarbejde med Rusland og Ukraine og ikke levere militær assistance til nogen af landene. Ifølge højtplacerede amerikanske embedsmænd har Kina ikke forsøgt at omgå sanktionerne mod Rusland eller at levere militært udstyr. Administrationen i Washington har dog sortlistet fem kinesiske firmaer, der anses for at have leveret varer til sanktionerede russiske organisationer.

Kinas valg i forhold til krigen er derfor ikke så meget et valg mellem Rusland og Ukraine, men i højere grad om og hvordan Kina involverer sig. Under alle omstændigheder har krigen dog en destabiliserende effekt på Kinas øko-

nomi, som kan få vidtrækkende sociale og politiske konsekvenser.

Krigens betydning for Kinas økonomi
Kina er både Ruslands og Ukraines vigtigste handelspartner. I Kinas totale samhandel har den russisk-ukrainske konflikt dog kun en forholdsvis begrænset indflydelse. Kinas bilaterale handel med Ukraine udgør kun 0,2 % af Kinas samlede udenrigshandel, mens samhandlen med Rusland udgør 2,3 %. Men Kina er meget afhængig af både Rusland og Ukraine i forhold til nogle få strategiske varer inden for energi, landbrug og mineraler. Umiddelbart efter krigens udbrud forlød det således, at den kinesiske ledelse gennem Den Nationale Udviklings- og Reformkommission instruerede statsejede virksomheder til at finde andre kilder end konfliktens parter til at importere korn, jernmalm og energi for at fylde et muligt hul i forsyningerne.

Kina er svært afhængig af import af olie og gas. I 2021 blev 72 % af Kinas råolieforbrug og 45 % af naturgasforbruget dækket gennem import. Kina er også verdens største importør af korn, skønt importen kun dækker 19,4 % af Kinas forbrug. Ud over krigens direkte indvirkning på den bilaterale handel har de stigende priser på råvarer, som kinesiske firmaer også betaler, en direkte indvirkning på Kinas økonomi, hvilket har skabt et inflationært pres. Krigens og de voldsomme udsving på de globale aktiemarkeder har også ført til store udsving på de kinesiske aktiemarkeder.

Kinas økonomiske relationer med Ukraine

Kina er Ukraines største handelspartner med et handelsvolumen på 19,3 mia. USD i 2021. Kina roser Ukraine for at have været et af de første lande, som støttede Kinas Belt and Road Initiative (BRI) i 2013. Siden Ukraine blev medlem af BRI i 2017, har Ukraine været et vigtigt transitknudepunkt for den såkaldte Eurasian Land Bridge – et netværk af jernbaner, som forbinder Europa og Asien, og som i hovedsagen er sponsoreret og bygget af Kina. Krigsskaderne i Ukraine og Kinas forværrede diplomatiske relationer med Litauen betyder, at Ukraine- og Litauen-sektionerne af denne Land

Bridge er lagt døde, og at ruten via Kasakhstan, Rusland, Belarus og Polen er blevet vigtigere, skønt dens funktion også er usikker på grund af sanktionerne mod Rusland og Belarus.

Herudover har krigen sat kinesiske investeringsprojekter i Ukraine i stå eller beskudiget dem. I 2021 opnåede kinesiske firmaer anlægskontrakter i Ukraine for mere end 6,6 mia. USD. China National Machinery Industry Corporation, China Hydropower Engineering Consulting Group og Kinas nationale elnetselskab State Grid står bag de tre største kinesiske investeringsprojekter i Ukraine, alle tre med investeringer på over 1 mia. USD. Kina har været en aktiv investor, entreprenør og finansør af projekter i vigtige sektorer i Ukraine, inkl. infrastruktur, landbrug, energi og telekommunikation. Det gælder også i de krigshærgede havne i Mariupol og Odessa. Andre store projekter omfatter uddybningsarbejde i havnene i Yuzhne og Chornomorsk, som China Harbour Engineering står for, såvel som China Pacific Constructions investering på 2 mia. USD i Kyivs metrolinje nr. 4 og i jernbanen, som forbinder Kyiv med Boryspil Lufthavn.

Før krigen spillede Ukraine en betydelig rolle for Kinas fødevarerikkerhed i forhold til leveringen af strategiske produkter. Kina er en af hovedaftagerne af ukrainsk majs, byg og solsikkeolie. I 2021 udgjorde Kinas import af korn fra Ukraine 20 % af Kinas samlede import af disse afgrøder. Blandt dem stod majs for 29 % af Kinas samlede majsimport.

Samtidig har Kina i de seneste år stræbt efter at opbygge nationale reserver af strategiske produkter, især inden for energi og fødevarer. Det sker i et internationalt miljø, som den kinesiske ledelse opfatter som usikkert og udfordrende. Det seneste estimat af Kinas kornreserve lyder på over 280 mio. tons henholdsvis hvede, majs og ris. COVID-19 pandemien, de fødevarer eksporterende landes restriktioner på fødevarer eksport siden midten af 2021 og Ukraine-krigen har fået Kina til at øge bestræbelserne på at gøre den nationale fødevarereserve større ved at øge både den hjemlige produktion og importen af korn. Et nyligt estimat

vurderede, at Kina i slutningen af 2021 havde korn nok i reserverne til at dække halvandet års forbrug.

I officielle udtalelser om konflikten siger Kina, at Ukraine skal være en bro mellem Øst og Vest, ikke et grænseland i en stormagtskonfrontation. Dette synspunkt vækker ikke genklang i Ukraine. Den ukrainske udenrigsminister, Dmytro Kuleba, udtalte i et skriftligt interview med Xinhua News Agency i april 2022: “Ukraine er et europæisk land både geografisk og historisk. Det ukrainske folk har valgt at gå ad den europæiske vej, og denne tilgang til udvikling bakkes op af en overvældende majoritet i den ukrainske befolkning. De ønsker ikke at spille rollen som stødpude mellem Øst og Vest. Ukraine ligger rigtignok på grænsen mellem Øst og Vest, men Ukraine er ikke en bro, som hvem som helst kan krydse, som det passer dem.”

Kinas økonomiske relationer med Rusland

Kina har været Ruslands største handelspartner i 12 år. Den bilaterale handel nåede 146,9 mia. USD i 2021, hvor Kina havde et underskud på samhandlen på omkring 12 mia. USD. Kinas handelsvolumen med Rusland udgør dog kun en tiendedel af landets samhandel med USA og EU tilsammen. Men samtidig udgjorde Kinas import fra Rusland 22,73 % af Kinas totale import af gødning, nikkell og relaterede produkter udgjorde 18,75 %, træ og træprodukter 18,38 % og mineralske brændsler og mineralsk olie 12,48 % af de pågældende varer. Især – og allervigtigst – er Kina stærkt afhængig af import af energi fra Rusland.

I 2021 udgjorde energi og mineralske produkter mere end 70 % af Kinas import fra Rusland. Rusland er den største kilde til kinesisk energiimport og den næststørste kilde til råolie (efter Saudi-Arabien) og til kulimport (efter Indonesien). Endvidere øgede Kina sin kulimport fra Rusland, efter at Kina lagde egne importbegrænsninger på kulimport fra Australien i 2020.

Rusland er især vigtigt for Kinas olieimport. Ifølge ét estimat ligger Kinas aktuelle strategiske oliereserve på omkring 220 mio. tønder, hvilket svarer

Rørledningen Power of Siberia 1 har leveret gas fra Rusland til Kina siden 2019. Her ses Heihe-hovedstationen i Kinas Heilongjiang-provins (Foto: Xinhua News/Wang Jianwei)

til 15 dages forbrug. Når kommercielle lagre og oliefirmaernes egne lagre tælles med, råder Kina samlet over 60 dages forsyninger, hvilket stadig er langt under det Internationale Energi-agenturs anbefaling om, at lande skal have reserver til 90 dage.

I 2021 importerede Kina 79,64 mio. tons olie fra Rusland, eller 16 % af landets totale olieimport. Lige under 17 % kom fra Saudi-Arabien. Umiddelbart efter at Rusland invaderede Ukraine undgik kinesiske statsejede selskaber at indgå nye aftaler med russiske olieselskaber på trods af betydelige prisrabatter, fordi de ikke ønskede at blive set som åbenlyse støtter af Rusland. Kinesiske banker lagde også begrænsninger på finansieringen af opkøb af russiske råvarer og på aftaler med russiske oliefirmaer. De kinesiske firmaer fortsatte dog med at leve op til eksisterende kontrakter og aftaler, som blandt andet blev indgået ved topmødet mellem Xi Jinping og Vladimir Putin 4. februar i år.

Men i takt med at krigen trak ud, og Rusland blev underlagt stadig flere EU-sanktioner, ønskede Rusland at sende sin olieeksport fra Europa til Kina, Indien og andre lande. Kina har derfor øget sin olieimport fra Rusland siden april-maj i år. Fra april i år er betalingen sket gennem brug af kinesiske yuan RMB. I juni 2022 overhalede Kina for første gang EU som den største importør af russisk råolie med 40 % af Ruslands totale råolieeksport, som udgjorde 20 % af Kinas råolieimport.

Rusland er ikke den største leverandør af naturgas til Kina, men ikke desto mindre er Rusland vigtig for Kina

som den andenstørste leverandør af gas gennem rørledning (efter Turkmenistan). Rusland begyndte at levere gas til Kina i december 2019 gennem rørledningen Power of Siberia 1 (den østlige rute), som nåede op på 10 mia. m³ i 2021, og som skal nå maksimum kapacitet på 38 mia. m³ årligt i 2025. I januar 2022 aftalte de to lande at bygge Power of Siberia 2-rørledningen i perioden 2024 til 2030 med en kapacitet på 50 mia. m³ årligt. Den vil kunne erstatte noget af Ruslands gaseksport til Europa, som lå på mellem 150 og 190 mia. m³ årligt (Nord Stream 1 har en kapacitet på 55 mia. m³ årligt).

Kina anser gas og olie gennem rørledninger for mere sikre end nedkølet flydende naturgas (LNG) og såkaldt bulk-olie, som transporteres på skibe. Skibstransporten er udfordret af større geostrategiske risici, især hvis skibene sejler gennem Malaccastrædet. Hvis USA og EU pålægger Kina en embargo af energi, kan skibstransporten fra Mellemøsten blive ramt på trods af Kinas gode relationer med landene ved den Persiske Golf. Det er en fordel her, at Rusland har rørledninger såvel som jernbane- og søtransportruter, som kan nå det nordlige og nordøstlige Kina.

Ud over at Rusland nu har status som en vigtig leverandør af strategiske produkter til Kina, er det også blevet en uerstattelig partner for Beijing i det aktuelt særdeles anspændte internationale miljø. Ifølge professor Zhao Huasheng, en ledende Ruslandseksperter i Kina og tidligere direktør for Centre for Shanghai Cooperation Organisation, kan Kina ikke tåle at miste det historisk høje tillidsniveau og det strategiske partnerskab, som er opbygget med Rusland siden 1996. Ét fordømmende ord eller én sanktion fra Beijing vil blive set som et dolkestød i ryggen af Rusland og fjerne al tillid. Især fordi Kina er indsluttet til havs af USA's Indo-Pacific-strategi, har Kina behov for en venligt stemt eurasiske region ved sine landegrænser. På et tidspunkt med en uhørt strategisk krise under opsejling i Taiwanstrædet har Kina endnu mere behov for Rusland til at dække sin bagfront.

Ustabilitetsfaktorer i Kina

Ruslands langvarige krig mod Ukraine

har ikke kun ført til en alvorlig humanitær krise, den har også ført til kaotiske tilstande inden for verdens energi- og fødevarerforsyning, internationale kapitalmarkeder, globale forsyningskæder og i verdensøkonomien som helhed.

Det er ikke en situation, som Kina har ønsket. Kina vil i princippet ikke vælge mellem Ukraine og Rusland, i hvert fald ikke officielt, eller blive en del af konflikten. Men analysen her viser, at skønt både Ukraine og Rusland er vigtige leverandører af strategiske produkter til Kina, så er Rusland langt vigtigere for Kina både økonomisk og strategisk – eller mere præcist: en uerstattelig partner.

Kinas valg går snarere på, hvor meget Kina gør sin egen udvikling og stabilitet afhængig af Rusland, og hvor meget Kina forsøger at mægle i konflikten. I officielle kinesiske udmeldinger er Kina hverken en del af eller et ophavsland i denne konflikt. Men kan Kina virkelig undgå de direkte og de indirekte eftervirkninger af krigen?

Lige nu er Rusland-Ukraine krigen, Kinas tech-økonomiske krig med USA og den hjemlige COVID-nedlukning utvivlsomt de tre hovedfaktorer, som destabiliserer Kinas økonomi. BNP-vækstmålet på 5,5 %, som blev sat af den Nationale Folkekongres i marts i år, ser ud til at blive svært at nå. Kina er under pres for at undgå et massivt tilbageslag på fattigdomsfronten og skal nu håndtere en historisk høj arbejdsløshed, som var på 6,1 % i byerne i april 2022 og på 18,2 % blandt de 16-24 årige. På dette kritiske tidspunkt, hvor kommunistpartiets 20. partikongres i oktober 2022 og den Nationale Folkekongres i marts 2023 fører til store omrokninger i topledelsen, prioriterer den kinesiske ledelse økonomisk og social stabilitet. Det ville derfor være gavnligt for Kina at påtage sig en mere aktiv rolle med henblik på at afslutte krigen.

**Oversat af Jørgen Delman.*

Yang Jiang er seniorforsker hos Dansk Institut for Internationale Studier (DIIS). Hun forsker i den moderne politiske økonomi i Kina, herunder indenrigspolitikken vedrørende økonomiske reformer og økonomisk diplomati.

GRØN URBANISERING I KINA HAR BETYDET EN KLIMAGEVINST

AF MARTIN BRANDT, XIAOWEI TONG OG RASMUS FENSHOLT

GENNEM DE SIDSTE ÅRTIER ER DER I KINA SKET EN UDVIKLING UDEN FORTILFÆLDE MED OPBRUD FRA LANDET, INDFLYTNING TIL BYERNE – OG PLANTNING AF TRÆER. DISSE FÆNOMENER KAN SPORES OG MÅLES TILBAGE TIL 1980'ERNE.

Omfattende skovrejsningsforanstaltninger i karstområder i Sydkina har omdannet nogle landskaber til grønne skove. (Foto: Martin Brandt, Xiaowei Tong og Rasmus Fensholt)

Over de sidste ti år har Kina udviklet sig fra et landbrugsland til et højt industrialiseret og urbaniseret samfund. Siden år 2000 har millioner af mennesker forladt landbruget og er flyttet ind til byerne, og i 2011 oversteg antallet af indbyggere i byerne for første gang antallet af indbyggere i landområderne.

Marginalområder forgroennes

Udvandringen fra landet fulgte centraliserede regeringsprogrammer, hvis mål var at bekæmpe fattigdom, da byområ-

derne byder på arbejde, uddannelse og bedre sundhedsvæsen. En anden vigtig grund var overforbruget af miljøressourcer i landområderne, som havde fået folk til at opdyrke marginaljorder, f.eks. bjergskrånninger. Det fortsatte og udvidede overforbrug gennem århundredet betød et fald i jordens frugtbarhed og afgrødeudbytte.

Dertil kom, at skove var blevet næsten fuldstændig fældet. Den udbredte fældning af skov, som også fandt sted i Europa nogle få århundreder tidligere,

fik alvorlige konsekvenser for økosystemet og miljøet, medførte forandringer i adgangen til vand, ændrede de klimatiske forhold med tilbagevendende hedeølger, tørke eller oversvømmelser og forværrede dermed livsbetingelserne for lokalbefolkningen.

For at stoppe presset på miljøet blev hele landsbyer i følsomme områder omlokaliseret, og millioner af mennesker forlod landområderne og flyttede ind til byerne. Landbrugsproduktionen i marginalområder blev stoppet, og mil-

Forskergruppen bruger de mest avancerede analysemetoder og data fra feltarbejde i Sydchina. Dertil kommer positionsdata fra mobiltelefoner, som anvendes for at spore migrationen fra land til by. (Foto: Martin Brandt, Xiaowei Tong og Rasmus Fensholt).

Forskerholdet anvender meget højopløselige satellitfotos fra kinesiske satellitter til at kortlægge hvert enkelt træ. (Foto: Martin Brandt, Xiaowei Tong og Rasmus Fensholt).

lioni af træer blev plantet på tidligere landbrugsarealer.

Skovrejsningen i Sydchina er den globalt største forøgelse af trædækkede områder, man har registreret, efter at satellitter begyndte at overvåge jordkloden i 1970'erne. Vores forskning har vist, at det har betydet et enormt optag af kulstof. Faktisk har skovrejsningen i Sydchina medført et kulstofoptag, der svarer til ca. 30 % af de lokale CO₂-udledninger. Det må derfor anses for at være et vigtigt skridt hen mod kulstofneutralitet.

Bycentrenes forgrønnelse

Dette har kun været muligt på baggrund af den hurtige og massive udvidelse af urbane områder, hvor folk kan finde beskæftigelse som afløsning for arbejde i landbruget. Den massive urbanisering og flugten fra landbruget har derfor indirekte medført genopretning af miljøet i store områder, stærkt støttet af regeringens skovrejsningsprogrammer.

Satellitoptagelser har dokumenteret denne "forgrønnelse" af Kina som en af de største, der nogensinde er blevet observeret. Satellitter er i stand til at måle en vegetations fotosyntetiske aktivitet – noget, mennesker opfatter som

grøn farve. "Forgrønnelsesfænomenet" indebærer mere planteaktivitet og ses typisk som udtryk for en forøgelse af plantedække, biomasse og kulstoflagre. Interessant nok har de urbane områder i de fleste kinesiske byer gennemgået en betydelig forgrønnelse i løbet af det sidste tiår. Når urbane områder udvides, fortrænges grøn vegetation, typisk landbrugsjord, hvilket også kunne aflæses på satellitoptagelser fra begyndelsen af 2000-tallet som en reduktion af plantedækkede arealer. Men siden omkring 2010 har man i byområder kunnet iagttage en stærk vækst i vegetationsaktivitet, der oven i købet kompenserer for de oprindelige tab.

Ved et nøjere eftersyn blev vi klar over, at størstedelen af forgrønnelsen skete i de urbane centre, men også byudviklingsområderne har vist stærk stigning i forgrønnelse i løbet af de sidste år. Dette fænomen skyldes den ændring i regeringens politik, som fandt sted omkring 2010. Politisk sigter man nu efter at maksimere træplantning og grønne områder i byerne så meget som muligt, da det er velkendt, at træer i byerne kan reducere luftforurening, nedsætte temperaturen og i det hele taget skabe et bedre miljø for mennesker.

Midlertidig strategi

Alt i alt har vores arbejde vist, at målsætningerne om både kulstofneutralitet og massiv urbanisering ikke udelukker hinanden. En bæredygtig urbanisering og en samtidig genoprettelse af landområdernes økosystem kan endda være vejen mod kulstofneutralitet for et land med en stor befolkning og en stærk regering, som tilfældet er i Kina. Men dette optag af kulstof er midlertidigt, og kun en massiv reduktion af CO₂-udslip fra fossilt brændstof kan bringe Kina nærmere kulstofneutralitet. Desuden er der ved megen skovrejsning tale om monokulturer og ikke lokale arter. Centraleuropa begik den fejl for omtrent 100 år siden, da de genrejste deres skovområder. I dag har klimaforandringer betydet en massiv skovdød i mange af Centraleuropas skove med monokulturer, og også Kina vil blive nødt til at tilpasse deres nye skove til de forandrede klimabetingelser.

**Oversat af Anette Kruse.*

Martin Brandt er lektor ved Københavns Universitet.

Xiaowei Tong er professor ved Det Kinesiske Videnskabsakademi (CAS) i Changsha.

Rasmus Fensholt er professor ved Københavns Universitet.

ARRANGEMENTER 2023

SÆT KRYDS I KALENDEREN!

Onsdag 15. februar kl. 18:00

Generalforsamling i Dansk-Kinesisk Forening
Forsamlingshus, Onkel Dannys Pl. 5, København

Dagsorden ifølge DKF's vedtægter:

- Valg af dirigent og referent
- Fremlæggelse og godkendelse af bestyrelsens beretning om foreningens virksomhed
- Fremlæggelse og godkendelse af årsregnskabet
- Behandling af indkomne forslag
- Arbejdsprogram og budget for 2023
- Fastsættelse af kontingent for 2023
- Valg af bestyrelse og suppleanter
- Valg af revisorer og suppleant uden for bestyrelsen
- Eventuelt

Forslag, der ønskes behandlet, bedes sendes til foreningens sekretariat senest 31. december 2022 på mail: sekretariat@dansk-kinesisk.dk

Generalforsamlingen vil blive afsluttet med efterfølgende spisning på kinesisk restaurant.

Onsdag 22. februar kl. 19:30

Tabita Rosendal Ebbesen
Kinas Belt and Road Initiative i Sydasiens: Nye veje og udfordringer i Sri Lanka
Forsamlingshus, Onkel Dannys Pl. 5, København

Tirsdag 14. marts kl. 19:30

Jørgen Delman
Kina-Poker: 争上游 - Lær verdens populære kortspil på en aften
Forsamlingshus, Onkel Dannys Pl. 5, København

Onsdag 5. april kl. 15:00

Kjeld Allan Larsen
Rundvisning på Vestre Kirkegård i anledning af Qing Ming
Mødested: hovedindgangen til Vestre Kirkegård, Vestre Kirkegårds Allé 15, København

Tirsdag 23. maj kl. 19:30

Liu Jun
Politics of Digital Technologies: China and Beyond
Forsamlingshus, Onkel Dannys Pl. 5, København

Tirsdag 20. juni 18:00

Peter Skov
Kinesisk madlavning: 饺子 - Lær at lave de lækreste jiaozi på en aften.

Vær opmærksom på, at krav om tilmelding, entrépris, ændring af dato/tid/sted og aflysning af arrangementer kan forekomme. Følg med på foreningens hjemmeside: <https://www.dansk-kinesisk.dk/>